

ਹੀਰ ਸੁੰਨੜ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁੰਨੜ

ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਜਲੰਧਰ

ਏਸੇ ਕਲਮ ਤੋਂ

- ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਾ ਮਿਲੀ
- ਸ਼ਬਦ ਪਰਕਾਸ਼
- ਆਪਣਾ ਅਤੀਤ
- ਮੇਰੇ ਪੰਧ ਪੈਂਡੇ
- ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਾ ਮਿਲੀ (ਭਾਗ ਦੂਜਾ)
- One Almighty
- ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ (ਸੰਪਾਦਨ)
- ਰੰਗ ਮਜੀਠ
- ਸੁੰਨ ਸਿਫਰ
- Logical Logic

HEER SUNNER

Long Poem

by

Surinder Singh Sunner

© Author

ISBN : 978-81-962583-8-2

Resi. : 693-Guru Teg Bhadur Nagar,
Jalandhar-144001.
Phone : 98725-49506
e-mail : ssunner@gmail.com

Edition – 2023

Rs. 125/-   \$-2

Type Setting – Harish Kumar

Published by

Punjab Publishers

693, GTB Nagar, Jalandhar-144001
email : punjabpublishersjal@gmail.com
Phone : 98725-49506, 94171-94812

ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਰੁਲਦੀਆਂ
ਹੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਗੁੱਝੀ ਰਹੇ ਨਾ ਹੀਰ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚੋਂ...

‘ਹੀਰ - ਰਾਂਝਾ’ ਸਾਡੀ ਲੋਕਧਾਰਾ ਹੈ? ਸਾਡਾ ਸਾਹਿਤਕ ਵਿਰਸਾ ਹੈ? ਸਾਡਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ? ਜਾਂ ਸਾਡੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਦਾ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ? ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਅਕਾਂਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਨਪਦਾ ਹੋਇਆ, ਸਾਕਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਤੜਫਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਦਮੋਦਰ, ਵਾਰਿਸ, ਅਹਿਮਦਯਾਰ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜਨਾਂ ਕਿੱਸਾ ਲੇਖਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ‘ਹੀਰ-ਰਾਂਝਾ’ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਦਰਜਨਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਾਵਿ-ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ‘ਹੀਰ-ਰਾਂਝਾ’ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਲਈ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਲਈ ਮਿਥਿਹਾਸ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਲਈ ਸੱਚ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਲਈ ਮਹਿਜ਼ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀ। ਇਹ ਜੋ ਵੀ ਹੈ, ਸਦੀਵੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਤੋਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਆਪ ਕਰਨ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਾਤਰ “ਹੀਰ ਅਤੇ ਰਾਂਝਾ” ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਥਾਪਤ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵੰਗਾਰਦੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਸਰਬਕਾਲੀ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਇਹ ਪਾਤਰ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਵੰਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੇਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਮੱਧਕਾਲ ਵਿੱਚ ਝੇਲਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਸਿਰਜਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁੰਨੜ ਨੇ ‘ਹੀਰ ਸੁੰਨੜ’ ਲਿਖ ਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਮਾਰਮਿਕ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਉਭਾਰਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਏ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰੁਝਾਣਾਂ ਨੂੰ, ਰਵਾਇਤੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਵੰਗਾਰਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋਣਾ, ਇਸ ਲਿਖਤ ਦਾ ਹਾਸਿਲ ਹੈ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ‘ਹੀਰ - ਰਾਂਝੇ’ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਨਵਾਂ ਹੈ, ਸਮਾਜ ਵੀ

ਨਵਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਵਾਸ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਵੀ ਨਵਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਉਹੀ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਚਲਾਕੀਆਂ ਉਹੀ ਹਨ। ਕੈਦੋਂ-ਚੂਚਕ, ਖੇੜੇ, ਸਹਿਤੀ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਵੇਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਨ ਉਵੇਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ‘ਹੀਰ ਅਤੇ ਰਾਂਝਾ’। ਪੁਰਾਣੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਇਹ ਨਵਾਂ ਬਿਰਤਾਂਤ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ, ਜੋ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 2006 ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਸੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਥਾਹ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁੰਨੜ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ‘ਹੀਰ ਸੁੰਨੜ’ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਹੁਣ “ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼” ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਸੰਸਕਰਣ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਨਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਦਭੁਤ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੁੱਝੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਹੀਰ ਵਾਂਗ ਹੀ।

-ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ

20 ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕਾਲੋਨੀ, ਵਡਾਲਾ ਚੌਕ,

ਜਲੰਧਰ-144001

ਤਤਕਰਾ

ਸੁੰਨੜ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਉਣਾ	9	• ਹੀਰ ਦੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਦੀ ਪੁੱਛ ਗਿੱਛ...23	
ਮੰਗਲਾਚਰਣ	12	• ਹੀਰ ਦਾ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਦੱਸਣਾ... 23	
ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਦਰਦ	13	• ਹੀਰ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਦ... 23	
• ਵਾਰਿਸ ਤਰ ਗਿਆ ਹੀਰ ਨੂੰ	13	• ਹੀਰ ਦੀ ਵਕਾਲਤ...	24
ਤਾਰ ਕਰਕੇ...		• ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਦ...	24
• ਹੀਰ ਦਾ ਨਾਮ ਉਧਾਰ ਲੈਣਾ...	13	• ਹੀਰ ਦੀ ਵਕਾਲਤ...	24
• ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ, ਨਵੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ...	14	• ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਦ...	24
• ਗੱਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ...	14	• ਚੂਚਕ ਦੀ ਦਲੀਲ...	25
• ਗੱਲ ਇਸ਼ਕ ਦੀ...	15	• ਹੀਰ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ...	25
• ਨਵਾਂ ਕਿੱਸਾ ਪੁਰਾਣੀ ਸ਼ੈਲੀ...	15	• ਹੀਰ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ...	26
• ਹੱਡ ਬੀਤੀ, ਜੱਗ ਬੀਤੀ...	15	• ਚੂਚਕ ਦਾ ਮਾਂ ਧੀ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸੋਚਣਾ...	26
• ਦੋਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ...	16	• ਚੂਚਕ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ...	27
• ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਪਰਵਾਰ...	16	• ਕਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਦੇਣਾ...	27
• ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਣਾ...	16	• ਚਾਤਰ ਕਰੇ ਚਤਰਾਈ...	28
• ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਕੱਠੀ ਜਮਾਤ...	17	• ਹੀਰ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀਂ ਦੁਨੀਆ ਦਿਖਾਉਣੀ...	28
• ਰਾਂਝਾ...	17	• ਐਲ ਏ ਸ਼ਹਿਰ...	29
• ਹੀਰ...	17	• ਵੈਨਚੂਰਾ ਸ਼ਹਿਰ...	30
• ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਹੀਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ...	17	• ਅੱਧੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਚੱਕਰ...	31
• ਹੀਰ ਆਈ ਬਹਾਰ ਆਈ...	18	• ਹੀਰ ਦਾ ਵੈਨਚੂਰਾ ਕਾਲਜ ਲੱਗਣਾ...	31
• ਰਾਂਝਾ ਪੱਟਿਆ ਗਿਆ...	18	• ਹੀਰ ਦਾ ਸੈਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ...	32
• ਸ਼ਹਿਰ ਜਲੰਧਰ ਗੱਲ ਹੋਵੇ...	18	• ਕੈਦੋਂ ਤੋਂ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ	
• ਚੂਚਕ ਵੱਡਾ ਵਪਾਰੀ...	19	ਮੰਗਣਾ...	33
• ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਰੋਗ ਲੱਗਣਾ...	19	• ਹੀਰ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਬਨਾਉਣੇ...	33
• ਹੀਰ ਤੇ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਸਿਫਤ...	19	• ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਹੀਰ ਦਾ ਸਾਕ ਕਰਨਾ...	34
• ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ...	20	• ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਹੀਰ ਦਾ ਖਤ ਮਿਲਣਾ...	34
• ਜੋੜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ...	22	• ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਲਿਖਣਾ...	35
• ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਛੁੱਟੀਆਂ...	22	• ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ...	36
• ਹੀਰ ਦਾ ਬਟਾਲੇ ਜਾਣਾ...	23		

••••

ਸੁੰਨੜ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਉਣਾ

ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਘੂਕ ਸੁੰਨੜ,
ਤੜਕਸਾਰ ਸੁਪਨਾ ਉਸਨੂੰ ਆਇਆ ਜੀ।
ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ,
ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਣ ਜਗਾਇਆ ਜੀ।
ਉੱਠ ਸੁੰਨੜਾ ਤੈਨੂੰ ਇੱਕ ਕੰਮ ਦੱਸਾਂ,
ਏਸੇ ਕੰਮ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਜੀ।
ਗੱਲ ਸੁਣੀਂ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ,
ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਖ ਫੁਰਮਾਇਆ ਜੀ। 1

ਲੰਮੀਆਂ ਤਾਣ ਕੇ ਸੁੱਤਾ ਪੰਜਾਬ ਸਾਰਾ,
ਲੋਕਾਂ ਕੁਝ ਦਾ ਕੁਝ ਬਣਾਇਆ ਜੀ।
ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਰੇ ਸਾਂ ਓਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਆਪਾਂ,
ਲੋਕਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਫਰ ਮੁਕਾਇਆ ਜੀ।
ਬਣੇ ਚੌਧਰੀ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੰਮੇ;
ਲੋਕਾਂ ਆਪਣਾ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਇਆ ਜੀ।
ਅਸੀਂ ਅਲਫ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ,
ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਅਲਫ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜੀ। 2

ਗਾਈ ਪਿਆਰ ਕਹਾਣੀ ਮੈਂ ਹੇਕ ਲਾ ਕੇ,
ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਬੈਂਤ ਬਣਾਇਆ ਈ।
ਨਾਮ ਹੀਰ ਰਾਝਾ ਮੈਨੂੰ ਖਰੇ ਲੱਗੇ,
ਸੋਹਣੇ ਨਗਾਂ ਨੂੰ ਮੁੰਦੀ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ ਈ।
ਸੋਹਣੀ ਪਿਆਰ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖਣੀ,
ਹੀਰ ਲਿਖਕੇ ਰਾਹ ਦਿਖਾਇਆ ਈ।
ਤੁਸੀਂ ਓਥੇ ਹੀ ਜੁੜ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਣਾ,
ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੀ ਮੈਂ ਨਾ ਚੁੱਕਾਇਆ ਈ। 3

ਸੁੰਨੜ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵਾਰਿਸ ਨਾ ਗੱਲ ਕਰਦਾ,
ਕਹਿੰਦਾ ਬੁੱਲਾ ਵੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਇਆ ਸੀ।
ਸਰਘੀ ਵੇਲੇ ਵਾਰਿਸ ਦੇ ਵਾਂਗਰਾਂ ਹੀ,
ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਣ ਜਗਾਇਆ ਸੀ।
ਬੁਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ,
ਸਿਰਫ ਅਲਫ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਪੜਾਇਆ ਸੀ।
ਬਾਬੇ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਦੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਲੜ ਬੰਨ੍ਹੀ,
ਤਾਹੀਓਂ ਅਲਫ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾਇਆ ਸੀ। 4

ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਆਖੇ ਅਲਫ ਅਲਫ ਹੀ ਹੈ,
ਨੁਕਤਾ ਅਲਫ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਆਰਾ ਹੈ।
ਜਮ ਜਮ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਗਾਵੋ ਅਲਫ ਨੂੰ ਵੀ,
ਅਲਫ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੈ।
ਪੈਂਤੀ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬੈਠ ਬਣਾਈ ਸੋਹਣੀ,
ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਇੱਕ ਸਾਰਾ ਹੈ।
ਬਾਕੀ ਲਫਜ਼ ਵੀ ਸਿੱਖਣੇ ਪੈਣਗੇ ਜੀ,
ਸ਼ਬਦਾਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੈ। 5

ਵਾਰਿਸ ਖੀਸੇ 'ਚ ਮਾਰਿਆ ਹੱਥ ਆਪਣੇ,
ਸੁੰਨੜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੀ।
ਬੀਬੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਜੋ ਲਿਖ ਭੇਜੀ,
ਲੱਖਾਂ ਹੀਰਾਂ ਦੀ ਚੀਕ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ।
ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਮੀਆਂ ਇੱਕ ਹੀਰ ਰੋਈ,
ਵੇ ਤੂੰ ਦਰਦ ਕਹਾਣੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ।
ਭਾਗਭਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਨੋ,
ਬਾਕੀ ਖਲਕਤ ਤੂੰ ਕਾਹਤੋਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੀ। 6

ਸੁੰਨੜਾ ਸੁਣ ਬੱਚੂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸਾਰਾ,
ਦੂਰ ਦੂਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਜਾਈ ਫਿਰਦਾ।
ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਲੈਤ ਜਾਵੇਂ,
ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਲੱਤ ਘੁਮਾਈ ਫਿਰਦਾ।
ਪੈਸਾ ਧੋਲਾ ਕਮਾਉਣ ਨੂੰ ਲੋਕ ਜਾਂਦੇ,
ਉਹ ਵੀ ਭੁੱਖ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਟਾਈ ਫਿਰਦਾ।
ਹੀਰਾਂ ਰੁਲਦੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜੋ ਵੀ,
ਸਭਨਾ ਹੀਰਾਂ ਦੀ ਤੂੰ ਲਿਸਟ ਬਣਾਈ ਫਿਰਦਾ। 7

ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਮੰਨਣਾ ਪਉ ਤੈਨੂੰ,
ਨਵੀਂ ਹੀਰ ਇੱਕ ਆਪ ਬਣਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ।
ਲਿਖੀਂ ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਜੋ ਤੂੰ ਡਿੱਠੀ,
ਘਸੀ ਪਿੱਟੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾ ਪਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ।
ਘਰ ਘਰ ਕਰਨ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲੋਕ ਸੁਣ ਕੇ,
ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਕੁਝ ਬੈਂਤ ਬਣਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ।
ਹੀਰ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ,
ਪਰਵਦਗਾਰ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਧਿਆਈਂ ਸੁੰਨੜਾ। 8

ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਕਰਨੀਆਂ ਨੇ,
ਸੁਣਦਾ ਸੁਣਦਾ ਤੂੰ ਸੌਂ ਨਾ ਜਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ।
ਕਲਮ ਮੇਰੀ ਸਿਆਹੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਤੇਰੀ,
ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਕਲਮ ਚਲਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ।
ਕਿਤੋਂ ਲੈ ਨਾ ਟੁੱਟਦੀ ਦਿਸੇ ਤੇਰੀ,
ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾ ਬੈਂਤ ਬਣਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ।
ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਕੋਈ ਤੈਨੂੰ,
ਸਭ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦਾ ਸੱਚ ਸੁਣਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ। 9

ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਕਰਾਰੀ ਤਾਂ ਲੋਕ ਸੁਣਦੇ,
 ਪਰ ਤੂੰ ਬਹੁਤਾ ਮਸਾਲਾ ਨਾ ਲਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ।
 ਲਮਲੇਟ ਨਾ ਕਰੀਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ,
 ਥੋੜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ।
 ਸ਼ਬਦ ਲੱਚਰ ਅਸਲੀਲ ਨਾ ਕਿਤੇ ਵਰਤੀਂ,
 ਨੇਕ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਕੀ ਕਮਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ।
 ਤੇਰੀ ਸੌਂਹ ਤੈਨੂੰ ਖੋਹਲੀਂ ਦਿਲ ਆਪਣਾ,
 ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਸੌਂਹ ਨਾ ਖਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ। 10

ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੱਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਗੱਲ ਬੱਚੂ,
 ਝਗੜਾ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਕਰਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ।
 ਝਗੜਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਈ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ,
 ਤੂੰ ਕੋਈ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਪੰਗਾ ਨਾ ਪਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ।
 ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹੈਂ ਤੂੰ ਸਾਹਿਤਕ ਲਫਜ਼ ਵਰਤੀਂ,
 ਮੇਰੀ ਹੀਰ ਦੀ ਕਦਰ ਵਧਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ।
 ਜਿਸ ਪਾਤਰ ਦੀ ਗੱਲ ਤੂੰ ਕਰਨ ਲੱਗੋਂ,
 ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਉਹ ਪਾਤਰ ਬਣ ਜਾਈਂ ਸੁੰਨੜਾ। 11

ਆਹ ਲੈ ਕਲਮ ਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਲਿਖਣ ਲਗ ਜਾ,
 ਥਾਪੀ ਦਿਆਂ ਤੈਨੂੰ ਬਣ ਤੂੰ ਸ਼ੇਰ ਸੁੰਨੜਾ।
 ਐਵੇਂ ਡਰ ਡਰ ਕੇ ਉਮਰ ਬਿਤਾਈ ਸਾਰੀ,
 ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਹੁਣ ਹੋ ਜਾ ਦਲੇਰ ਸੁੰਨੜਾ।
 ਛੱਡ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਝਗੜੇ ਝਮੇਲਿਆਂ ਨੂੰ,
 ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਖ ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰ ਤੇਰ ਸੁੰਨੜਾ।
 ਛਾਤੀ ਠੋਕ ਕੇ ਕਰੀਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ,
 ਤੂੰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਢੇਰ ਸੁੰਨੜਾ ॥ 12

ਮੰਗਲਾਚਰਣ

ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰ ਸੁੰਨੜਾ,
ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰੀਸ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਜਾਣੀ।
ਜੇਹੜੀ ਨਬਜ਼ ਸੀ ਵਾਰਸ ਨੇਂ ਟੋਹ ਵੇਖੀ,
ਤੈਥੋਂ ਉਂਗਲੀ ਨਹੀਂ ਓਸ ਤੇ ਧਰੀ ਜਾਣੀ।
ਜਿੱਦਾਂ ਵਾਰਿਸ ਨੇ ਠੋਕ ਕੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ,
ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ ਜਾਣੀ।
ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੀਰ ਤਾਂ ਅਮਰ ਹੋ ਗਈ,
ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਜਾਣੀ।1

ਵਾਰਿਸ ਵਰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜੋ ਕਰੇ ਆ ਕੇ,
ਕੋਈ ਜੰਮਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਹਾਨ ਅੰਦਰ।
ਛੱਤੀ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਐਥੇ ਹੀਰ ਲਿਖਦੇ,
ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਬੱਚੂ ਬਿਆਨ ਅੰਦਰ।
ਅੰਦਰੋਂ ਗੱਲ ਤਾਂ ਫੇਰ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ,
ਕਰੇ ਕੋਈ ਜੇ ਅੰਤਰਧਿਆਨ ਅੰਦਰ।
ਮਾਹੀ ਸਿਰੇ ਦਾ ਕੱਢ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰਦਾ,
ਬੇੜੀ ਫਸਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤੁਫਾਨ ਅੰਦਰ।2

ਇਹ ਜੋ ਰੂਹ ਕਲਬੁਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ,
ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਪਾ ਮੀਆਂ।
ਤੇਰੇ ਪੂਰਨੇ ਪਾਏ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰਾਂ,
ਮੈਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਜ਼ਰਾ ਸਮਝਾ ਮੀਆਂ।
ਹਾਰੀ ਸਾਰੀ ਦੀ ਕੀ ਮਜ਼ਾਲ ਹੈ ਜੀ,
ਜੇਹੜਾ ਜਾਣ ਜਾਵੇ ਤੇਰੇ ਦਾਅ ਮੀਆਂ।
ਐਸੇ ਹੁਸਨ ਜਵਾਨੀ ਨਾ ਕਿਤੇ ਵੇਖੇ,
ਜੈਸੀ ਮੂਰਤ ਤੂੰ ਗਿਓਂ ਬਣਾ ਮੀਆਂ।¹³

ਬੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰੰਗ ਲਗਾ ਵੇਖੇ,
ਤੇਰੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਅਥਾਹ ਮੀਆਂ।
ਲੋਕੀਂ ਪਾਉਣ ਬਾਤਾਂ ਪਰ ਨਾ ਬਾਤ ਬਣਦੀ,
ਗਿਓਂ ਗੱਲ ਤੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾ ਮੀਆਂ।
ਤੇਰੀ ਗੀਸ ਕਰਦੇ ਹੀਰਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ,
ਤੇਰੇ ਛਾਣੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਛਾਣੀ ਜਾ ਮੀਆਂ।
ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਕਰਦਾ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਾਂ ਕਿਧਰੇ,
ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਫੇਰਾ ਇੱਕ ਪਾ ਮੀਆਂ।¹⁴

••

ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਦਰਦ

ਇੱਕ ਦਰਦ ਮੈਂ ਦਿਲ ਨਾਲ ਲਾਈ ਫਿਰਦਾਂ,
ਆ ਕੇ ਮੇਰਾ ਇਹ ਦਰਦ ਵੰਡਾ ਮੀਆਂ।
ਮੇਰੀ ਹੀਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੁਲ ਗਈ,
ਉਸਨੂੰ ਡਾਲਰਾਂ ਲਿਆ ਭਰਮਾ ਮੀਆਂ।
ਤਾਰਾਂ ਟੱਪ ਕੇ ਰਾਂਝਾ ਵੀ ਜਾ ਰਲਿਆ,
ਰਿਹਾ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਝਾੜੂ ਲਗਾ ਮੀਆਂ।
ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਮੈਂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ,
ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਟਿਕਾਅ ਮੀਆਂ।5

ਵਾਰਿਸ ਤਰ ਗਿਆ ਹੀਰ ਨੂੰ ਤਾਰ ਕਰਕੇ...
ਤੇਰੀ ਹੀਰ ਤਾਂ ਹੀਰਾ ਸੀ ਵਾਰਿਸਾ ਵੇ,
ਹੀਰ ਲਿਖੀ ਤੂੰ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ।
ਹੜ੍ਹ ਹੁਸਨ ਦਾ ਕਲਮ ਦੀ ਨੌਕ ਵਿੱਚੋਂ,
ਝਰਨਾਂ ਵਹਿ ਤੁਰਿਆ ਵੱਟਾਂ ਪਾਰ ਕਰਕੇ।
ਤੇਰਾ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਮਿਜਾਜ਼ ਬਣਿਆ,
ਵਿੱਚ ਘੁਲ ਗਿਆ ਉਸਦੇ ਸੀ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ।
ਤੇਰੀ ਰੂਹ ਸੀ ਹੀਰ ਰੁਹਾਨੀਅਤ ਸੀ,
ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤੂੰ ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਯਾਰ ਕਰਕੇ।6

ਤੇਰੀ ਹੀਰ ਚੋਂ ਹੀਰ ਪਰਤੱਖ ਦਿਸਦੀ,
ਮੈਂ ਤੇ ਆਪ ਵੇਖੀ ਅੱਖਾਂ ਚਾਰ ਕਰਕੇ।
ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਸੂਰਤ ਸਾਕਾਰ ਦਿਸਦੀ,
ਧੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੀਦਾਰ ਕਰਕੇ।
ਰੂਹ ਖਿੜ ਜਾਂਦੀ ਤੇਰੀ ਹੀਰ ਪੜ੍ਹਕੇ,
ਮੈਂ ਦਿਲ ਦੇਖਿਆ ਗੁਲੋ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਕਰਕੇ।
ਤੂੰ ਵੀ ਧੰਨ ਤੇ ਹੀਰ ਵੀ ਧੰਨ ਤੇਰੀ,
ਤੂੰ ਵੀ ਤਰ ਗਿਓਂ ਹੀਰ ਨੂੰ ਤਾਰ ਕਰਕੇ।7

ਹੀਰ ਦਾ ਨਾਮ ਉਧਾਰ ਲੈਣਾ...

ਜਿਸ ਕੁੜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ,
ਹੀਰ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ।
ਵਾਰਿਸ ਹੀਰ ਦਾ ਰਹੇਂਗਾ ਤੂੰ ਵਾਰਸ,
ਤੁਲਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਨਾਰ ਦੀ ਨਾਰ ਦੇ ਨਾਲ।
ਰਾਂਝਾ ਨਾਮ ਵੀ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਲਵਾਂ ਮੰਗਵਾਂ,
ਰਲਦਾ ਤਖਤ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਯਾਰ ਦੇ ਨਾਲ।
ਚੂਚਕ ਨਾਮ ਵੀ ਰੱਖ ਲਿਆ ਮਾਫ ਕਰਨਾ,
ਰਲਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਹੀਰ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ।⁸

ਕੈਦੋਂ ਨਾਮ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਦਾ,
ਰਲਦਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਕੈਦੋਂ ਕਿਰਦਾਰ ਦੇ ਨਾਲ।
ਸਹਿਤੀ ਨਾਂ ਸੋਹਣਾ ਉਹ ਵੀ ਰੱਖ ਲਿਆ ਮੈਂ,
ਖੇੜਾ ਆਖਿਆ ਦਿਲੋਂ ਫਟਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ।
ਮੇਰੀ ਹੀਰ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ,
ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ ਮੈਂ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ।
ਮੇਰੇ ਰਾਂਝੇ ਨੇ ਚਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮੱਝਾਂ,
ਨਾ ਹੀ ਭਾਬੀ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ।⁹

ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ, ਨਵੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲ...

ਨਵੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਵੇਂ ਹੀ ਰਾਹ ਖਹਿੜੇ,
ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਮੈਂ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ।
ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਬਾਬਾ ਮੈਨੂੰ ਬਲ ਬਖਸ਼ੀਂ,
ਗੱਲ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਰ ਲਵਾਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ।
ਮੇਰੀ ਹੀਰ ਤੇ ਰਾਂਝਾ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁਣ,
ਕੌਲ ਪੁੱਗਦੇ ਕੀਤੇ ਇਕਰਾਰ ਦੇ ਨਾਲ।
ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਬਹੁਤ ਆਈਆਂ,
ਲੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਾਲ।10

ਗੱਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ...

ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤ ਜਰਖੇਜ਼ ਸੁੰਨੜਾ,
ਗਿੱਧੀ ਪੰਜਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੇ ਪਾਈ ਜਿੱਥੇ।
ਘਟਾ ਕਾਲੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਪੁਰੇ ਵੱਲੋਂ,
ਉੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਹੈ ਬਰਫ ਢਲ ਆਈ ਜਿੱਥੇ।
ਪਹਿਲਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ,
ਰਿੱਗ ਵੇਦ ਦੀ ਬਣਤਰ ਬਣਾਈ ਜਿੱਥੇ।
ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵੱਡੇ ਦਰਿਆ 'ਸਿੰਧੂ',
ਆਰ ਪਾਰ ਤੱਕ ਪੈਲ ਹੈ ਪਾਈ ਜਿੱਥੇ।11

ਸਾਹਿਬਾਂ, ਸੱਸੀਆਂ, ਸੋਹਣੀਆਂ, ਸ਼ੀਰੀਆਂ ਨੇ,
ਸੁੰਨੜਾ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਖੇਡ ਰਚਾਈ ਜਿੱਥੇ।
ਝੀਲ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਵੀ ਮਾਣ ਕਰਦੀ,
ਹੰਸਾਂ, ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਜਿੱਥੇ।
ਹੈ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਹਾੜ ਵੀ ਫਿਰੇ ਤਿੜਿਆ,
ਚੰਬੇ ਦੀਆਂ ਕਲੀਆਂ ਮਹਿਕ ਲਾਈ ਜਿੱਥੇ।
ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਸੁੰਨੜਾ ਅਮਰ ਗਾਥਾ,
ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜੋੜ ਸੁਣਾਈ ਜਿੱਥੇ।¹²

ਬਾਈ ਅੱਖਰ ਚਿਰੋਕਣੇ ਲੱਭਦੇ ਨੇ,
ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰੀ ਗੁਰਾਂ ਨੇਂ ਘੜੀ ਜਿੱਥੇ।
ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਛੱਤੀ ਵਿਦਵਾਨ ਰਲਕੇ,
ਬਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੜੀ ਜਿੱਥੇ।
ਬੜੇ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਵੀ ਹੋਏ ਏਥੇ,
ਧਰਤੀ ਬਲਦ ਦੇ ਸਿੰਛਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਜਿੱਥੇ।
ਧੌਲ ਧਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ,
ਹੇਕਾਂ ਉੱਚੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਿੱਥੇ।¹³

ਕਿੰਨੀ ਸਿਫਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਰੀ ਜਾਵਾਂ,
ਇਹ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਮੋਲ ਗਹਿਣਾ।
ਜੇਕਰ ਹੁਸਨ ਜਵਾਨੀਂ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲੇ,
ਫਿਰ ਤਾਂ ਪੁੱਛੋ ਨਾ ਏਸ ਦਾ ਕੀ ਕਹਿਣਾ।
ਜਾਨ ਵਾਰ ਕੇ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣ ਜਿੱਥੇ,
ਏਥੋਂ ਸਿੱਖੇ ਕੋਈ ਪੀੜ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਹਿਣਾ।
ਮੁੱਛਾਂ ਕੁੰਡੀਆਂ ਮੋਢੇ ਤੇ ਡਾਂਗ ਧਰਨੀਂ,
ਤੰਬੇ ਖੜਕਦੇ ਸ਼ੌਕ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ।¹⁴

ਗੱਲ ਇਸ਼ਕ ਦੀ...

ਸਮਝਣ ਇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਅੱਜ ਗੁਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕੀਂ,
ਨਾਲੇ ਆਪ ਆਸ਼ਕ ਦਿਲ ਲਈ ਫਿਰਦੇ।
ਕਰਨ ਤੱਤੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਜੇ ਦਾਅ ਲੱਗੇ,
ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੱਤਾਂ ਪਰ ਦਈ ਫਿਰਦੇ।
ਇਸ਼ਕ ਮਾਈ ਤੇ ਬਾਪ ਜੇ ਨਾ ਕਰਦੇ,
ਸਾਰੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਜੂਨੇ ਪਈ ਫਿਰਦੇ।
ਦਾਦੇ ਦਾਦੀਆਂ ਆਸ਼ਕੀ ਖੂਬ ਕੀਤੀ,
ਤਾਹੀਓਂ ਪੋਤਰੇ ਨੋਤਰੇ ਲਈ ਫਿਰਦੇ। 15

ਆਸ਼ਕ ਦਿਲ ਤਾਂ ਕ੍ਰਾਬਾ ਹੈ ਕਜੀਆਂ ਦਾ,
ਅੱਲਾ ਪਾਕ ਦੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ।
ਜਿਸ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਲਈ ਖਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ,
ਭੂਤ ਬੰਗਲਾ ਹਾਲੋਂ ਬੇਹਾਲ ਹੋਇਆ।
ਮਾਣੋਂ ਮਿੱਤਰੋ ਰੱਜ ਜਵਾਨੀਆਂ ਨੂੰ,
ਸਾਥੀ ਖਰਾ ਭਾਲੋ ਜਿੰਨਾ ਭਾਲ ਹੋਇਆ।
ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੋਂ ਜੀ ਦਿਮਾਗ ਲਾ ਕੇ,
ਦੇਖੀ ਜਾਊਗੀ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਹਾਲ ਹੋਇਆ।16

ਨਵਾਂ ਕਿੱਸਾ ਪੁਰਾਣੀ ਸ਼ੈਲੀ...

ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੀਰ ਤੋਂ ਮੱਤ ਲੈ ਕੇ,
ਕਿੱਸਾ ਹੀਰ ਦਾ ਨਵਾਂ ਬਨਾਵਣਾਂ ਮੈਂ।
ਬਾਗ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ, ਸੋਹਣੇ ਯਾਰ ਲਾਇਆ,
ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਬੂਟਾ ਵਿੱਚ ਲਾਵਣਾਂ ਮੈਂ।
ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸੀ ਡੋਲੀ ਕੁਹਾਰ ਚੁੱਕਦੇ,
ਅੱਜ ਉਡਣ ਖਟੋਲਾ ਲਿਆਵਣਾਂ ਮੈਂ।
ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬੈਂਤ ਸੀ ਲਿਖੇ ਵਧੀਆ,
ਓਸੇ ਰਾਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗਾਵਣਾ ਮੈਂ। 17

ਹੱਡ ਬੀਤੀ, ਜੱਗ ਬੀਤੀ...

ਥੋੜੀ ਹੱਡ ਬੀਤੀ ਥੋੜੀ ਜੱਗ ਬੀਤੀ,
ਏਸ ਤਰਾਂ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਮੈਂ।
ਆਪਣੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਘਿਆ ਜੀਅ ਭਰਕੇ,
ਕੋਈ ਓਪਰਾ ਫੁੱਲ ਨਾ ਤੋੜਿਆ ਮੈਂ।
ਸੱਚੇ ਸੱਚ ਕਹਾਣੀ ਮੈਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ,
ਜ਼ਰਾ ਝੂਠ ਨਾ ਕਿਤੇ ਘਸੋੜਿਆ ਮੈਂ।
ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਭੇਦ ਮੈਂ ਖੁੱਲ ਦਿੱਤੇ,
ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਨਾ ਫੋੜਿਆ ਮੈਂ। 18

ਦੋਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ...

ਦੋਨਾ ਦੇਸ਼ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਯਾਰੋ,
ਜਿੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਈ।
ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਲੋਕੀਂ ਬੜੀ ਸਮਝ ਵਾਲੇ,
ਨਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਈ।
ਧਰਤੀ ਰੇਤਲੀ ਫਸਲ ਸੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ,
ਦੋਨਾ ਨੌਕਰੀ ਚਾਕਰੀ ਲਾਇਆ ਈ।
ਕੋਈ ਚੱਜ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭ ਜਾਵੇ,
ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਈ। 19

ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਪਰਵਾਰ...

ਮੇਰੇ ਰਾਂਝੇ ਦੇ ਚਾਰ ਭਰਾ ਹੈ ਸਨ,
ਤਿੰਨ ਭੈਣਾਂ ਸੀ ਵੱਡਾ ਪਰਵਾਰ ਹੈ ਸੀ।
ਬਾਪੂ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸੀ,
ਕਈਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਚੋਂ ਵੱਡਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ ਸੀ।
ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਗਰਜ ਉਹ ਸਾਰਦਾ ਸੀ,
ਬਾਪ ਦਾਦੇ ਤੋਂ ਲੈ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਹੈ ਸੀ।
ਕੋਈ ਕਿਹਾ ਨਾ ਓਸਦਾ ਮੋੜਦਾ ਸੀ,
ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ਸੀ। 20

ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਣਾ...

ਸਾਰੇ ਭੈਣ ਭਾਈ ਪੜ੍ਹੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ,
ਵੱਡੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲੀ ਚੰਗੀ
ਰਹਿੰਦੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ,
ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਦੇ ਨਾ ਕੋਈ ਤੰਗੀ।
ਰਾਂਝਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਜਾ ਲੱਗਾ,
ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਕਈ ਬਣੇ ਸੰਗੀ।
ਫਿਰ ਵੀ ਚੁੱਪ ਚਪੀਤਾ ਹੀ ਰਹੇ ਰਾਂਝਾ,
ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਓਸਦੀ ਰੂਹ ਡੰਗੀ। 21

ਪੂਰੇ ਵਕਤ ਤੇ ਜਾਏ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿੱਚ,
ਖਤਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ।
ਗੱਲ ਸੁਣਦਾ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹਿ ਕੇ,
ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵਹਾ ਵਿੱਚ ਰੁੜ ਜਾਂਦਾ।
ਢੇਸੀ, ਬਾਜਵਾ, ਢਿੱਲੋਂ ਤੇ ਜੌਹਲ ਸੀ ਜਦ,
ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਂਦੇ ਤਾਂ ਭਸ਼ਣ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ।
ਸਿੱਧਾ ਨੱਕ ਦੀ ਸੇਧ ਨਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ,
ਰੋਜ਼ ਵਾਂਗਰਾਂ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ। 22

ਮੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਕੱਠੀ ਜਮਾਤ...

ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਕੱਠੀ ਜਮਾਤ ਹੈ ਸੀ,
ਹੱਸਦੇ ਖੇਡਦੇ ਕਰਨ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਜੀ।
ਕੱਠੇ ਬੈਠਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਸੁਗਲ ਕਰਦੇ,
ਦੇਖੋ ਰੱਬ ਨੇ ਰੌਣਕਾਂ ਲਾਈਆਂ ਜੀ।
ਗੱਭਰੂ ਆਲੇ ਦਵਾਲੇ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਆਏ,
ਕਈ ਕੁੜੀਆਂ ਦੁਰਡਿਓਂ ਆਈਆਂ ਜੀ।
ਵੇਹਲੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਬੈਠਕੇ ਚਾਹ ਪੀਂਦੇ,
ਖਾਂਦੇ ਚਟਣੀਆਂ ਅਤੇ ਮਠਿਆਈਆਂ ਜੀ।²³

ਰਾਂਝਾ...

ਬੜਾ ਅੱਥਰਾ ਗੱਭਰੂ ਸੀ ਰਾਂਝਾ,
ਤਾਜ਼ੀ ਤੌਣ ਵਾਂਗੂੰ ਡੌਲੇ ਫੜਕਦੇ ਸੀ।
ਜਿੱਧਰੋਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਦੁਨੀਆ ਦੇਖਦੀ ਸੀ,
ਕਈਆਂ ਨੱਢੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਧੜਕਦੇ ਸੀ।
ਮੇਲਾ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦਾ ਜਦ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ,
ਹਾਵ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮੜਕ ਦੇ ਸੀ।
ਹੁਣ ਕੋਈ ਗੱਲ ਛਿਪਾ ਕੇ ਬੈਠਿਆ ਸੀ,
ਕੋਈ ਜ਼ਖਮ ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ ਰੜਕਦੇ ਸੀ।²⁴

ਹੀਰ...

ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਕੁੜੀ ਇਕ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ,
ਸੱਚੀਂ ਹੁਸਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਲੱਗੇ।
ਉਹ ਸੀ ਕੁੜੀ ਬਟਾਲੇ ਦੇ ਚੂਚਕੇ ਦੀ,
ਖਾਂਦਾ ਪੀਂਦਾ ਉਸਦਾ ਘਰ ਬਾਹਰ ਲੱਗੇ।
ਕੱਪੜਾ ਲੱਤਾ ਸਵਾਰ ਕੇ ਉਹ ਪਾਵੇ,
ਛਾਤੀ ਓਸਦੀ ਉੱਤੇ ਅੰਬਾਰ ਲੱਗੇ।
ਤਾਬ ਝੱਲੀ ਨਾ ਜਾਂਵਦੀ ਹੁਸਨ ਵਾਲੀ,
ਸੱਚੀਂ ਮੁੱਚੀਂ ਉਹ ਨੌਂ ਰਤਨਾ ਹਾਰ ਲੱਗੇ। 25

ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਹੀਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ...

ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਜਦੋਂ ਕਲਾਸ ਲੱਗੀ,
ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸੀ ਚਾਰ ਹੋਈਆਂ।
ਚਿੱਟੇ ਦਿਨ ਹੀ ਲੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਰਾਂਝਾ,
ਦਿਲ ਲੁੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਅਕਲਾਂ ਮਾਰ ਹੋਈਆਂ।
ਜੋ ਤਸਵੀਰਾਂ ਉਹ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੇਖਦਾ ਸੀ,
ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਅੱਜ ਸਾਕਾਰ ਹੋਈਆਂ।
ਕਿਸੇ ਵਸਲ ਦੀ ਘੜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ,
ਰੀਝਾਂ ਨੱਠ ਨੱਠ ਕੇ ਛੇਤੀ ਤਿਆਰ ਹੋਈਆਂ। 26

ਹੀਰ ਆਈ ਬਹਾਰ ਆਈ...

ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਹੀਰ ਜਦ ਪੜ੍ਹਨ ਆਈ,
ਇਵੇਂ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਬਹਾਰ ਆ ਗਈ।
ਕੁੜੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸੀ ਪੜ੍ਹਨ ਆਈਆਂ,
ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨਾਰ ਆ ਗਈ।
ਨਾਰਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਨੱਖੀਆਂ ਸੀ,
ਹੀਰ ਸਿਰੇ ਦੀ ਇੱਕ ਮੁਟਿਆਰ ਆ ਗਈ।
ਨਿੰਮੀਂ ਨਿੰਮੀਂ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹਵਾ ਚੱਲੀ,
ਸਾਰੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਿਖਾਰ ਆ ਗਈ। 27

ਰਾਂਝਾ ਪੱਟਿਆ ਗਿਆ...

ਰਾਂਝਾ ਕਦੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੇ ਕਾਇਲ ਹੋਇਆ,
ਆ ਕੇ ਹੀਰ ਨੇ ਗੱਲ ਬਣਾਈ ਮੀਆਂ।
ਵੱਡੇ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਪੁੱਤ ਸ਼ੈਲ ਬਾਂਕਾ,
ਲੱਗਾ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਦੇਣ ਦੁਹਾਈ ਮੀਆਂ।
ਲੱਖਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਯਾਰੋ,
ਹੀਰ ਵੱਖਰੀ ਮਾਝੇ ਵਿੱਚੋਂ ਆਈ ਮੀਆਂ।
ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਚੌਧਰੀ ਪੱਟ ਸੱਟਿਆ,
ਐਸੀ ਰੂਪ ਦੀ ਸਿੰਗੀ ਸੁੰਘਾਈ ਮੀਆਂ। 28

ਹੜ੍ਹ ਹੁਸਨ ਦਾ ਗੱਲ ਨਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ,
ਵਿਹਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰੱਬ ਬਣਾਈ ਮੀਆਂ।
ਮਾਝਾ ਛੱਡ ਜਲੰਧਰ ਸੀ ਪੜ੍ਹਨ ਆ ਗਈ,
ਲਗਦਾ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਸ਼ਾਮਤ ਸੀ ਆਈ ਮੀਆਂ।
ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਕੋਈ ਕਰਮ ਚੰਗੇ,
ਕਿਸੇ ਮਾਂ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੀ ਜਾਈ ਮੀਆਂ।
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਕੌਣ ਸੀ ਪੱਟ ਸਕਦਾ,
ਹੂਰ ਪਰੀ ਇਹ ਰੱਬ ਘਲ੍ਹਾਈ ਮੀਆਂ। 29

ਸ਼ਹਿਰ ਜਲੰਧਰ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ...

ਪੂਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਹੋਵੇ,
ਸੁਣਦੇ ਸਾਰੇ ਕਹਾਣੀ ਜਵਾਕ ਬਣਕੇ।
ਕੋਈ ਕਹੇ ਮੈਂ ਚੂਚਕ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ,
ਗੱਲ ਕਰੇ ਕੋਈ ਹੀਰ ਦਾ ਸਾਕ ਬਣਕੇ।
ਸਾਰੇ ਲੋਚਦੇ ਹੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਲੱਗਣਾ,
ਭਾਵੇਂ ਧੂੜ ਬਣਕੇ ਚਾਹੇ ਖਾਕ ਬਣਕੇ।
ਕੋਈ ਸੋਚਦਾ ਬਣਾਂ ਗੁਲਾਮ ਉਸਦਾ,
ਭਾਵੇਂ ਚਾਕ ਦੇ ਚਾਕ ਦਾ ਚਾਕ ਬਣਕੇ। 30

ਚੂਚਕ ਵੱਡਾ ਵਪਾਰੀ...

ਚੂਚਕ ਵੱਡਾ ਵਪਾਰੀ ਸੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ,
ਬੜੇ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਘਰ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ।
ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਧੁੰਮਾਂ,
ਬੰਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਰਹਿੰਦੇ।
ਆਵਾ ਜਾਈ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਐਨੀਂ,
ਉਹ ਤਾਂ ਨਿੱਤ ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ।
ਬਾਡਰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਨਿੱਤ ਜਾਣ ਗੱਡੀਆਂ,
ਚਾਰ ਛੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਚਾਰ ਫੜੇ ਰਹਿੰਦੇ। 31

ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਰੋਗ ਲੱਗਣਾ...

ਭੂਤ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਜਦੋਂ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ,
ਰਾਂਝਾ ਹੋ ਸ਼ ਹਵਾਸ ਗਵਾ ਬੈਠਾ।
ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਸੀ ਚੋਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹਿੰਦਾ,
ਸਾਰੇ ਸ਼ੌਕ ਸਵਾਦ ਭੁਲਾ ਬੈਠਾ।
ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ,
ਪੁੱਠੀ ਜਿਹੀ ਭਸੂੜੀ ਹੀ ਪਾ ਬੈਠਾ।
ਜਿਹੜਾ ਨੱਢੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਪੂਰਦਾ ਸੀ,
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਗੀ ਬਣਾ ਬੈਠਾ। 32

ਗੱਲ ਠਣਕ ਹੀ ਗਈ ਸੀ ਹੀਰ ਨੂੰ ਵੀ,
ਪੁੱਤ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਚਾਟੇ ਲਾ ਲਿਆ ਜੀ।
ਚੋਬਰ ਸਿਰੇ ਦਾ ਮੰਨਿਆਂ ਸੀ ਜਿਹੜਾ,
ਉਸਨੂੰ ਰੂਪ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਨੇ ਢਾਅ ਲਿਆ ਜੀ।
ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਰਿਹਾ ਹੁਣ ਤਾਂ,
ਪੂਰਾ ਜੱਟੀ ਨੇ ਅਸਰ ਜਮਾ ਲਿਆ ਜੀ।
ਐਸਾ ਹੁਸਨ ਨੇ ਡੱਸਿਆ ਸੀ ਰਾਂਝਾ,
ਅੰਗ ਅੰਗ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ਜੀ। 33

ਹੀਰ ਤੇ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਸਿਫਤ...

ਹੀਰ ਮਗਰ ਵਹੀਰ ਸੀ ਚੌਬਰਾਂ ਦੀ,
ਸਭ ਨੂੰ ਹਟ ਹਟ ਕਚੀਚੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੀ।
ਓਧਰ ਚੌਧਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤ ਰਾਂਝਣੇ ਤੇ,
ਡੋਰੇ ਚੰਗੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਸੀ।
ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲ ਜੱਟੀਆਂ,
ਦਿਲੋਂ ਲਾ ਕੇ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ।
ਰਾਂਝਾ ਕਦੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਜਾਣੇ,
ਲੈਣ ਤਰਲੇ ਤੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਵੀ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਸੀ। 34

ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ..

ਇਕ ਦਿਨ ਆਹਮਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਏ ਦੋਵੇਂ,
ਹੀਰ ਆਖਿਆ ਕੁਝ ਤਾਂ ਬੋਲ ਮੀਆਂ।
ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਰਾਂਝੇ ਆਖਿਆ ਸੂ,
ਨੱਢੀ ਆਖਦੀ ਕੁਫਰ ਨਾ ਤੋਲ ਮੀਆਂ।
ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਨਸੂਰ ਜੋ ਬਣੀ ਜਾਂਦਾ,
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਹ ਦਰਦ ਫਰੋਲ ਮੀਆਂ।
ਐਧਰ ਸਾਡਾ ਵੀ ਦਿਲ ਗਵਾਚਿਆ ਈ,
ਕਿਧਰੇ ਹੈ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਮੀਆਂ। 35

ਰਾਂਝੇ ਆਖਿਆ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸਾਂ,
 ਸਾਡਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜੱਟੀਏ।
 ਸਾਰੇ ਸੁਪਨੇ, ਸਕੀਮਾਂ ਤੇ ਅਕਲਮੰਦੀਆਂ,
 ਲੁਟ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਤੇਰੇ ਕਲੋਲ ਜੱਟੀਏ।
 ਚਿੱਤ ਕਰੇ ਕਿ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਤੈਨੂੰ,
 ਸੁਣਾਂ ਮਿੱਠੜੇ ਮਿੱਠੜੇ ਬੋਲ ਜੱਟੀਏ।
 ਚੰਗੀ ਰਹੇਂਗੀ ਪੁੱਛ ਨਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ,
 ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਦੇਵਾਂ ਮੈਂ ਫੋਲ ਜੱਟੀਏ। 36

ਗਰਮ ਗਰਮ ਚਾਹ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਘੁਟ ਭਰ ਕੇ,
 ਅੰਦਰੋਂ ਤਪਸ਼ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਠਾਰਿਆ ਸੂ।
 ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਘੁੰਡੀਆਂ ਖੋਹਲੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਮਿਲ ਕੇ,
 ਭੈੜੀ ਅਕਲ ਤਾਈਂ ਜੰਦਰਾ ਮਾਰਿਆ ਸੂ।
 ਅੱਜ ਗੱਲ ਨਿਖਾਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈਣੀ,
 ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਨੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਿਆ ਸੂ।
 ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਤੂੰ ਅੱਜ ਸੁੰਨੜਾ,
 ਕਿਸ ਜੁਗਤ ਨਾ ਨ੍ਹੇਰਾ ਉਜਿਆਰਿਆ ਸੂ। 37

ਰਾਂਝੇ ਆਖਿਆ ਕਰੀਂ ਯਕੀਨ ਜੱਟੀਏ,
 ਤੈਨੂੰ ਵਾਚਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਜੀਅ ਹੋਣਾ।
 ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਜੇ ਤੂੰ ਨਾ ਬਣੀ ਸਾਡੀ,
 ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਫਿਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਣਾ।
 ਦਿਲ ਦੇਖ ਸਾਡਾ ਲੀਰੋ ਲੀਰ ਹੋਇਆ,
 ਪੱਕੇ ਧਾਗਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀਅ ਹੋਣਾ।
 ਹੁਣ ਤਾਂ ਖੁੱਲ ਕੇ ਗੱਲ ਜੇ ਕਰੇਂ ਕੇਰਾਂ,
 ਤਾਹੀਓਂ ਸਬਰ ਦਾ ਘੁੱਟ ਹੈ ਪੀ ਹੋਣਾ। 38

ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਅਤੇ ਨਿਝੱਕ ਹੋ ਕੇ,
 ਦਿਲ ਖੁੱਲ ਕੇ ਅੱਜ ਸੁਣਾਈਂ ਹੀਰੇ।
 ਤੂੰ ਕਰੇਂ ਕਹਾਣੀ ਮੈਂ ਸੁਣੀਂ ਜਾਵਾਂ,
 ਕਾਹਲੀ ਵਿੱਚ ਨਾ ਗੱਲ ਮੁਕਾਈਂ ਹੀਰੇ।
 ਦੁੱਧ, ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਚੌਲ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ,
 ਅੱਜ ਮਿੱਠੜੀ ਖੀਰ ਬਣਾਈਂ ਹੀਰੇ।
 ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਭਰ ਮਿਠਾਸ ਜਾਵੇ,
 ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਫਿਰ ਬੈਠਕੇ ਖਾਈਂ ਹੀਰੇ। 39

ਮਨ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਲਿਪ ਕੇ ਪੂੰਝਕੇ ਤੇ,
 ਇਤਰ ਛਿੜਕ ਕੇ ਧੂਫ ਜਗਾਈਂ ਹੀਰੇ।
 ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ,
 ਸੱਚੇ ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਮ ਧਿਆਈਂ ਹੀਰੇ।
 ਖੰਡ, ਘਿਓ ਨੂੰ ਆਟੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁੰਨ ਕੇ,
 ਸ਼ੱਕਰਪਾਰਿਆਂ ਤਾਈਂ ਬਣਾਈਂ ਹੀਰੇ।
 ਫਿੱਕੀ ਬੂੰਦੀ ਨਾ ਜ਼ਰਾ ਸਵਾਦ ਲਗਦੀ,
 ਵਿੱਚ ਲੂਣ ਮਸਾਲਾ ਵੀ ਪਾਈਂ ਹੀਰੇ। 40

ਝੂਠ ਬੋਲਾਂ ਜਹੰਨਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਹੱਡੀਆਂ,
 ਸੱਚੇ ਸੱਚ ਮੈਂ ਕਰਾਂ ਬਿਆਨ ਮੀਆਂ।
 ਸਾਡਾ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੋਈ ਨਾ,
 ਤੈਨੂੰ ਭਾਲਦੀ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚੀ ਆਣ ਮੀਆਂ।
 ਗੱਲਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਸੁਣੀਆਂ,
 ਖੁੱਸਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਜਾਨ ਮੀਆਂ।
 ਮਰੀ ਤਰਸ ਕੇ ਤੇਰਿਆਂ ਦਰਸ਼ਣਾਂ ਨੂੰ
 ਲੱਭਦੀ ਫਿਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨ ਮੀਆਂ। 41

ਮਾਝੇ, ਮਾਲਵੇ ਅਤੇ ਦੁਆਬਿਆਂ ਵਿੱਚ,
 ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਚਰਚੇ ਤੇਰੇ ਹਾਣੀਆਂ ਚੇ।
 ਇਵੇਂ ਜਾਪਦਾ ਰਾਂਝਿਆ ਘੁਲ ਗਿਆ ਹੈਂ,
 ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਹੀ ਪਾਣੀਆਂ ਚੇ।
 ਰਾਂਝੇ ਚੌਧਰੀ ਦੀਆਂ ਘਰ ਘਰ ਹੋਣ ਗੱਲਾਂ,
 ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਸੱਥਾਂ ਢਾਣੀਆਂ ਚੇ।
 ਮਾਣ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉੱਤੇ,
 ਫਿਰੀ ਭਾਲਦੀ ਸਭਨਾ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਚੇ। 42

ਕਾਲਜ ਮਾਝੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੜੇ ਯਾਰਾ,
 ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਨ ਰੋਜ਼ ਜਾ ਸਕਦੀ।
 ਐਪਰ ਰਾਂਝਿਆ ਤੈਨੂੰ ਫਿਰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਦੀ,
 ਤੇ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਪੀਘਾਂ ਕੀਕਣ ਪਾ ਸਕਦੀ।
 ਰੂਪ ਆਖਰਾਂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਰੱਬ ਮੈਨੂੰ,
 ਆਪਣੇ ਹੁਸਨ ਦਾ ਕਿੱਦਾਂ ਮੁੱਲ ਪਾ ਸਕਦੀ।
 ਬੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਮਾਣ ਮੈਨੂੰ,
 ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਅਜ਼ਮਾ ਸਕਦੀ। 43

ਵਾਰੇ ਵਾਰੇ ਜਾਵਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦੇ,
 ਸ਼ੁਕਰ ਰੱਬ ਦਾ ਰਾਂਝਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਰਦਾ।
 ਸਜਦਾ ਕਰੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਸੀਸ ਲਾ ਕੇ,
 ਪੰਜਾਂ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਸੱਜਰੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਦਾ।
 ਦੇਖ ਰੂਹ ਕਲਬੂਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੀ,
 ਵਾਰ ਵਾਰ ਰਾਂਝਾ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ।
 ਖੈਰ ਮੰਗੇ ਖੁਦਾ ਤੋਂ ਹੱਥ ਅੱਡ ਕੇ,
 ਕਰਦਾ ਜੋ ਵੀ ਹੈ ਪਰਵਦਗਾਰ ਕਰਦਾ। 44

ਸੁਣੀ ਗਈ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਯਾਰੋ,
ਰੱਜ ਰੱਜ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਦੀਦਾਰ ਕਰਦੇ।
ਇੱਕ ਪਲਕ ਵੀ ਨਾ ਝਮਕਣ ਦੇਣ ਉਹ ਤਾਂ,
ਟਿਕਟਕੀ ਲਾ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਚਾਰ ਕਰਦੇ।
ਵਸਲ-ਏ ਰੂਹ ਦੀ ਜਦੋਂ ਫੁਹਾਰ ਲੱਗੀ,
ਭਿੱਜ ਭਿੱਜ ਕੇ ਵਸਲ-ਏ ਯਾਰ ਕਰਦੇ।
ਦੇਈਂ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸੂਈਆਂ ਰੋਕ ਮੌਲਾ,
ਚੁੱਪ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਐਸਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੇ। 45

ਮਾਂ ਬਾਪ ਭਾਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਭੁੱਲ ਕੇ,
ਚਿੱਤ ਕਰੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵੱਸਾਂ।
ਰੋਣਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰੋਵਾਂ,
ਤੇਰੇ ਹਾਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੱਸਾਂ।
ਤੇਰੇ ਸਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ,
ਰਸ ਰਸ ਕੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਸਾਂ।
ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਈ ਦਰਦ ਫਿਰਾਕ ਮੇਰਾ,
ਚਿੱਤ ਕਰੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਹਾਲ ਦੱਸਾਂ। 46

ਜੋੜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ...

ਲੱਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੋਣ ਗੱਲਾਂ,
ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਜੋੜੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਜੀ।
ਹੁਸਨ ਪਰੀ ਹੀਰ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲਦੀ,
ਰਾਂਝੇ ਜੱਟ ਦੇ ਜੋਬਨ ਜਲਾਲ ਦੀ ਜੀ।
ਜੋੜੀ ਦੇਖ ਅਸਮਾਨ ਵੀ ਭਰੇ ਹੋਕਾ,
'ਧਰਤੀ ਕਿੱਨੇ ਸੋਹਣੇ ਜੀਅ ਪਾਲਦੀ ਜੀ'।
ਸੁੰਨੜਾ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਹੀ ਕਰੇ ਗੱਲਾਂ,
ਜੋੜੀ ਕਦੇ ਨਾ ਬਣੀ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਜੀ। 47

ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਛੁੱਟੀਆਂ...

ਪੜ੍ਹਦੇ, ਹੱਸਦੇ, ਖੇਡਦੇ ਸਾਲ ਲੰਘਿਆ,
ਲੰਘ ਗਿਆ ਜਿਓਂ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ ਜੀ।
ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤ ਜਾਣਾ,
ਏਸ ਗੱਲ ਨੇ ਬੜਾ ਸਤਾਇਆ ਜੀ।
ਦੋ ਢਾਈ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਰੀ,
ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਰੋਲਾ ਏਨਾ ਪਾਇਆ ਜੀ।
ਰਾਂਝਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਘਰ ਆਪਣੇ,
ਕਹਿੰਦਾ ਬੱਸ ਮੈਂ ਗਿਆ ਤੇ ਆਇਆ ਜੀ। 48

ਹੀਰ ਦਾ ਬਟਾਲੇ ਜਾਣਾ...

ਹੀਰ ਜਦੋਂ ਬਟਾਲੇ ਘਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ,
ਧੀ ਦੇਖ ਚੂਚਕ ਮੁਸਕਾਇਆ ਜੀ।
ਮੱਥਾ ਚੁੰਮਿਆਂ ਸਿਰ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ,
ਨਾਲੇ ਘੁੱਟ ਕਲੇਜੇ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਜੀ।
ਭੈਣਾਂ ਭਾਈਆਂ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ,
ਸਖੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੇ ਝਰਮਟ ਪਾਇਆ ਜੀ।
ਮਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਲੱਭੀ,
ਵਾਪਸ ਦੇਖ ਕੇ ਸੌਖਾ ਸਾਹ ਆਇਆ ਜੀ। 49

ਹੀਰ ਦੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਦੀ ਪੁੱਛ ਗਿੱਛ...

ਕੁੜੀਆਂ ਪੁੱਛਦੀਆਂ ਦੱਸ ਖਾਂ ਹੀਰੀਏ ਨੀ,
ਕਹਿੰਦੇ ਦੋਨੇ ਦਾ ਜੱਟ ਪਟਾਇਆ ਈ।
ਐਡਾ ਕੀ ਸੀ ਓਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਖਾਂ ਨੀ,
ਜਿਹੜਾ ਹੀਰ ਦੇ ਦਿਲ ਤਾਈਂ ਭਾਇਆ ਈ।
ਗੱਲ ਝੱਲ ਦੀ ਅੱਗ ਦੇ ਵਾਂਗ ਫੈਲੀ,
ਰਾਂਝੇ ਹੀਰ ਤੇ ਹੱਥ ਟਿਕਾਇਆ ਈ।
ਸਹਿਬਾਂ, ਸੱਸੀ, ਸ਼ੀਰੀ, ਸੋਹਣੀ ਵਾਂਗ ਤੂੰ ਵੀ,
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਇਤਹਾਸ ਰਚਾਇਆ ਈ। 50

ਹੀਰ ਦਾ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਦੱਸਣਾ...

ਬੈਠੇ ਖੌਪੀਏ ਤਾਈਂ ਸਾਰੇ ਕਰਨ ਗੱਲਾਂ,
ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਸਮਾਂ ਹੱਥ ਆਇਆ ਈ।
ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋਈ ਤਾਰੇ ਚੰਦ ਚਮਕਣ,
ਅੱਧਾ ਗਿੱਟੀਆਂ ਨੇ ਗੇੜਾ ਲਾਇਆ ਈ।
ਕੋਈ ਲਵੇ ਗਲ੍ਹਾਟ ਤੇ ਨੀਂਦ ਆਵੇ,
ਲੈ 'ਵਾਸੀਆਂ ਕਿਨੇ ਢੋਂਕਾ ਲਾਇਆ ਈ।
ਮਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬਹਿ ਕੇ ਸਾਰੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ,
ਕਿੱਸਾ ਹੀਰ ਨੇ ਖੁੱਲ ਸੁਣਾਇਆ ਈ। 51

ਹੀਰ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਦ...

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਹੀ ਗਿਣਦੀ ਮੈਂ ਰਹੀ ਤਾਰੇ,
ਮਾਂ ਨੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਹੱਥ ਟਿਕਾਇਆ ਈ।
ਲੋਕੀਂ ਵੱਖੀਆਂ ਥਾਣੀ ਸੀ ਕਿਓਂ ਹੱਸਦੇ,
ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਹੁਣ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਈ।
ਨੀ ਕਲਜੋਗਣੇ ਇਹ ਤੂੰ ਕੀ ਕੀਤਾ,
ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਲਜਾ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਈ।
ਮਾਂ ਮਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਈ ਤੇਰੀ,
ਆਪੇ ਆਪਣਾ ਸਾਕ ਰਚਾਇਆ ਈ। 52

ਹੀਰ ਦੀ ਵਕਾਲਤ...

ਨੀ ਤੂੰ ਦਿਲ ਨੂੰ ਗੱਲ ਨਾ ਲਾ ਮਾਏ,
ਕਦੇ ਗਲਤ ਖਿਆਲ ਨਾ ਆਇਆ ਈ।
ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਮੈਂ ਕੀਤਾ,
ਅੰਨੇਵਾਹ ਨਾ ਘੋੜਾ ਦੁੜਾਇਆ ਈ।
ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦਾ ਉਹ,
ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ ਬਣਾਇਆ ਈ।
ਕਰਮਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਅੰਮੀਏਂ ਨੀ,
ਰਾਂਝੇ ਵਰਗਾ ਹੀਰਾ ਕੋਈ ਆਇਆ ਈ। 53

ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਦ...

ਖਰਾ ਖੋਟਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਉਸਨੂੰ,
ਪਰ ਤੂੰ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਇਹ ਕਰੀ ਕੁੜੀਏ।
ਦਸਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦਾ ਬਾਪ ਤੇਰਾ,
ਉਸਦੀ ਪੱਗ ਤੂੰ ਦਾਗੀ ਕਰ ਧਰੀ ਕੁੜੀਏ।
ਮੈਨੂੰ ਧਰਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਵਿਹਲ ਕਿਧਰੇ,
ਬਿਨ ਮੌਤ ਮੈਂ ਰਾਤ ਦੀ ਮਰੀ ਕੁੜੀਏ।
ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਸੀ,
ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਘੋਲੇਂਗੀ ਕੜੀ ਕੁੜੀਏ। 54

ਹੀਰ ਦੀ ਵਕਾਲਤ...

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਾਂ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲੈਂ ਗੀ,
ਹੋ ਜਾਵੇਂਗੀ ਤੂੰ ਵੀ ਧੰਨ ਮਾਏ।
ਮਰ ਜਾਊਂਗੀ ਲੇਕਿਨ ਨਾ ਉੱਧਲਾਂਗੀ,
ਤੇਰੇ ਬੂਹੇ ਤੇ ਆਊਂਗੀ ਜੰਨ ਮਾਏ।
ਕਿਸੇ ਧੁਰੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦੀ ਕੁੜੀ ਹਾਂ ਮੈਂ,
ਕੋਠੇ ਉੱਪਰ ਨਾ ਬੈਠੀ ਕੋਈ ਰੰਨ ਮਾਏ।
ਐਵੇਂ ਧਾਗੇ ਤਵੀਤ ਨਾ ਕਰੀ ਜਾ ਤੂੰ,
ਫਾਹੀ ਗਲਤ ਨਾ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹ ਮਾਏ। 55

ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਦ...

ਚਿੱਤ ਕਰੇ ਕਚੂਬਰ ਮੈਂ ਕਰਾਂ ਤੇਰਾ,
ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂ।
ਕੁਝ ਖਾ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂ ਮੈਂ ਜਾਂ ਤਾਂ,
ਜਾਂ ਫਿਰ ਤੇਰਾ ਹੀ ਭੋਗ ਮੈਂ ਪਾ ਦੇਵਾਂ।
ਜੀਣ ਜੋਗੀ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ,
ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਛੁਪਾ ਦੇਵਾਂ।
ਆ ਲੈਣ ਦੇ ਘਰੇ ਅੱਜ ਬਾਪ ਤੇਰਾ,
ਅੱਜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਝਗੜਾ ਚੁਕਾ ਦੇਵਾਂ। 56

ਕੀ ਸੋਚਿਆ ਤੁਸਾਂ ਬਦਕਾਰ ਬਾਰੇ,
ਚੂਚਕ ਨਾਲ ਸੀ ਮਾਂ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ।
ਇਵੇਂ ਜਾਪਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਣਾਂ,
ਦਿਲ ਦੀ ਪੀੜ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਬੇਹਾਲ ਕਰਦੀ।
ਆਖੋ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਇਸਦਾ,
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ।
ਇਸਨੂੰ ਜੀਂਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਧੱਸ ਦੇਵੋ,
ਕੁੱਲ ਕੋੜਮਾਂ ਕਿੱਦਾਂ ਕੰਗਾਲ ਕਰਦੀ। 57

ਚੂਚਕ ਦੀ ਦਲੀਲ...

ਚੂਚਕ ਆਖਦਾ ਕੰਨ ਧਰ ਸੁਣੀ ਜੱਟੀਏ,
ਹੀਰ ਜਾਨ ਦੀ ਜਾਨ ਦੀ ਜਾਨ ਮੇਰੀ।
ਧੀ ਮੇਰੀ ਤੋਂ ਕਦੇ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਨਾ,
ਹੋਊ ਕੀਮਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ਾਨ ਮੇਰੀ।
ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਕੁੜੀ ਤੋਂ ਕੀ ਕਰੀਏ,
ਐਵੇਂ ਰੋ ਨਾ ਤੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਜਾਨ ਮੇਰੀ।
ਦੋਨੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਕਫੀ ਬੜੀ ਮੇਰੀ,
ਕਈਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਮੇਰੀ। 58

ਉਗੀ, ਚਿੱਟੀ, ਰਸੂਲਪੁਰ, ਮੈਂ ਜਾਊਂ, ਕਾਲ੍ਹੇ,
ਠੌਲੇ, ਕਢਾਲੇ, ਚੱਕਰ ਮਾਰ ਜਾਨਾ।
ਕੇਸਰਪੁਰ, ਮੰਡੇਰ ਤੇ ਸੁੰਨੜਾਂ ਵਿੱਚ,
ਕੱਸੋਚਾਹਲ, ਸਿਧਵਾਂ ਤੇ ਕੁਲਾਰ ਜਾਨਾ।
ਨੱਥੂਚਾਹਲ, ਬਲ੍ਹੇਰ, ਭੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਕੇ,
ਇੱਬਣ, ਆਹਮਪੁਰ ਅਤੇ ਪਵਾਰ ਜਾਨਾ।
ਨਿੱਝਰਾਂ, ਗੋਂਦਪੁਰ, ਗਿੱਲਾਂ ਤੇ ਗਾਖਲਾਂ ਨੂੰ,
ਸਖਾਣੀ, ਓਜਲਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਯਾਰ ਜਾਨਾ। 59

ਪੂਰੀ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਮੈਂ ਕਰੂੰ ਪਹਿਲਾਂ,
ਵੱਡਾ ਚੌਧਰੀ ਫਿਰ ਲਵਾਂ ਸੱਦ ਜੱਟੀਏ।
ਮੰਨਿਆਂ ਦੰਨਿਆਂ ਦੁਆਬੇ ਦਾ ਜੱਟ ਸੁਣਿਆਂ,
ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਉੱਚਾ ਹੈ ਕੱਦ ਜੱਟੀਏ।
ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਕਰੋ ਕੰਮ ਕਾਰ ਘਰਦਾ,
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਮਲ ਤੂੰ ਵੱਢ ਜੱਟੀਏ।
ਛੱਤੀ ਪੱਤਣ ਤਰਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਵੇਖ ਹਟਿਆਂ,
ਐਵੇਂ ਸਮਝੀਂ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਉਜੱਡ ਜੱਟੀਏ। 60

ਹੀਰ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ...

ਧੰਨਵਾਦ ਤੇਰਾ ਬਾਬਲ ਮੇਰਿਆ ਵੇ,
ਪੈਣ ਲੱਗੀ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਅੱਜ ਦੰਦਲ।
ਇਟ ਸਿਟ ਭੱਖੜੇ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ,
ਸੁੱਕ ਜਾਣੀ ਸੀ ਤੇਰੀ ਕੰਵਾਰ ਗੰਦਲ।
ਪੂਰੀ ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਮੈਂ ਬਾਬਲਾ ਵੇ,
ਮਹਿਕ ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਸੰਦੂਕ ਸੰਦਲ।
ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਕੁੜੀ ਜੋ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ,
ਪੁੱਛ ਲਿਓ ਉਸਤੋਂ ਉਸਦਾ ਪਿੰਡ ਧੰਦਲ। 61

ਹੀਰ ਸੁਕਰ ਕੀਤਾ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਉਸਦੇ,
ਪੰਜਾਂ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹਿ ਕੇ ਧਿਆਉਣ ਲੱਗੀ।
ਰੀਝਾਂ ਜਾਗ ਪਈਆਂ ਸੁਪਨੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ,
ਫੇਰ ਖਵਾਬਾਂ ਦੇ ਮਹਿਲ ਬਨਾਉਣ ਲੱਗੀ।
ਪੁਰੇ ਵੱਲੋਂ ਘਟਾ ਜਦੋਂ ਚੜ੍ਹੀ ਵੇਖੀ,
ਮੋਰ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਜੀ ਪੈਲਾਂ ਸੀ ਪਾਉਣ ਲੱਗੀ।
ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਗਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਿਆ,
ਤੜਕੇ ਸੀਤਲ ਹਵਾ ਫਿਰ ਆਉਣ ਲੱਗੀ। 62

ਹੀਰ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ...

ਬਹਿ ਕੇ ਹੀਰ ਦੇ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ,
ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਡੜੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਜੀ।
ਕਿੰਨਾ ਖਫ਼ਾਂ ਸੀ ਹੀਰ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਕਰਕੇ,
ਕੀਹਨੇ ਲਾਇਆ ਸੂ ਬਾਪੂ ਦੇ ਤਾਪ ਨੂੰ ਜੀ।
ਸਾਡੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਲੀਕ ਹੈ ਲਾ ਦਿੱਤੀ,
ਕੀਤਾ ਬੁਰਕੀਆਂ ਸਾਡੀ ਓਕਾਤ ਨੂੰ ਜੀ।
ਹਿੱਕ ਤਾਣ ਕੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਸਕਦੇ,
ਮਿਹਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਚੂਚਕ ਦੀ ਜਾਤ ਨੂੰ ਜੀ। 63

ਬਾਪੂ ਮੇਰਿਆ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੱਸੀਂ,
ਇਹ ਤੂੰ ਨਵਾਂ ਕੀ ਖ਼ੇਲ ਰਚਾਇਆ ਈ।
ਹਾਮੀ ਹੀਰ ਦੀ ਅੱਜ ਤੂੰ ਭਰਨ ਲੱਗਾ,
ਕਿਹੜੇ ਪੀਰ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ ਈ।
ਹਾਲੇ ਰੜਕਦਾ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਹਿੱਕ ਅੰਦਰ,
ਜਿਹੜਾ ਹੀਰ ਨੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਲਗਾਇਆ ਈ।
ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਤਾਂ ਖੋਹਲ ਕੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ,
ਪੁੱਠਾ ਪੰਗਾ ਤੂੰ ਇਹ ਕੀ ਪਾਇਆ ਈ। 64

ਚੂਚਕ ਦਾ ਮਾਂ ਧੀ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸੋਚਣਾ...

ਚੂਚਕ ਆਖਦਾ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੰਨ ਧਰ ਕੇ,
ਮੈਂ ਤਾਂ ਖੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਛੁਪਾਇਆ ਸੂ।
ਫਸਿਆ ਮੈਂ ਕੜਿੱਕੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੁੱਤਰਾ,
ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਹੀ ਦਾਓ ਚਲਾਇਆ ਸੂ।
ਜਾਂ ਤੇ ਮਾਂ ਮਰਦੀ ਜਾਂ ਤੇਰੀ ਭੈਣ ਮਰਦੀ,
ਮੈਂ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਬਚਾਇਆ ਸੂ।
ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਹੀ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਣਦਾ ਹੈ,
ਕਿਵੇਂ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਛੁਪਾਇਆ ਸੂ। 65

ਹੁਣ ਹੀਰ ਨੂੰ ਹੈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੂਰਾ,
ਉਸਦਾ ਬਾਪ ਹੈ ਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁੱਤਰਾ।
ਜਿਵੇਂ ਆਖੂੰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਸਨੇ ਮੰਨ ਲੈਣਾ,
ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਦਾ ਵੇਖੀਂ ਕਮਾਲ ਪੁੱਤਰਾ।
ਚੂਚਕ ਅਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਖੇਡ ਖੇਡੂ,
ਹਰ ਪਾਸੇ ਦਾ ਰੱਖ ਖਿਆਲ ਪੁੱਤਰਾ।
ਜਦੋਂ ਵਿੰਨ ਕੇ ਤੀਰ ਨੂੰ ਮਾਰੀਏ ਜੀ,
ਕਰ ਦੇਈਦਾ ਹਾਲੋਂ ਬੇਹਾਲ ਪੁੱਤਰਾ। 66

ਚੂਚਕ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ...

ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਦੇ ਲਈ,
ਚੂਚਕ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਜੀ।
ਪੰਜਾਂ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ,
ਚੂਚਕ ਆਪ ਪਰਦੇਸ਼ ਸਿਧਾਇਆ ਜੀ।
ਮਾਂ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਧਰਵਾਸ ਚੂਚਕ,
ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੁੱਟ ਪਿਲਾਇਆ ਜੀ।
ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਲੱਗੀ,
ਸ਼ੋਪਿੰਜ ਵਿੱਚ ਸਭ ਨੂੰ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜੀ। 67

ਕਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਦੇਣਾ...

ਚੂਚਕ ਹਫਤੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਰਤ ਆਇਆ,
ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬਠਾ ਲਿਆ ਜੀ।
ਸੂਝ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਾਟਕੀ ਮੋੜ ਦੇ ਕੇ,
ਕਿੱਸਾ ਨਵਿਆਂ ਰਾਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾ ਲਿਆ ਜੀ।
ਮੁੜੀ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਹੀ ਨਵੇਂ ਪਾਸੇ,
ਚੂਚਕ ਨਵਾਂ ਹੀ ਖੁੱਲ ਰਚਾ ਲਿਆ ਜੀ।
ਬੜੀ ਜੁਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਓਂਤ ਘੜ ਕੇ,
ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾ ਲਿਆ ਜੀ। 68

ਕਹੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਵਰਗਾ ਕਾਰਖਾਨਾ,
ਆਪਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਹੈ ਲਾ ਦੇਣਾ।
ਗਰਮ ਸਰਦ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ,
ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਬਣਾ ਦੇਣਾ।
ਲੱਠੇ, ਖਾਸ਼ੇ, ਮਲਮਲ, ਕਰੇਬ ਬਣਸੀ,
ਸ਼ੀਟਾਂ, ਪਾਪਲੀਨਾ ਨੂੰ ਟਾਂਕਾ ਲਾ ਦੇਣਾ।
ਨੌਆਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਚੱਲਦੇ,
ਦਸਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਪੈਰ ਟਿਕਾ ਦੇਣਾ। 69

ਚਾਤਰ ਕਰੇ ਚਤਰਾਈ...

ਦੇਖਣ ਫੌਲਕੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਘਰਦੇ,
ਬਾਪੂ ਬਹੁਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੂ।
ਕੱਲੇ ਕੱਲੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਵਾਜ ਉਸਨੇ,
ਸਭ ਦੇ ਹੱਥ ਸਮਾਨ ਫੜਾਇਆ ਸੂ।
ਰੋਟੀ ਵੇਲਣ ਵਾਲੀ ਵੀ ਮਸ਼ੀਨ ਆਂਦੀ,
ਜਿਸਨੂੰ ਚੌਂਕੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਇਆ ਸੂ।
ਚਾਤਰ ਕਰੇ ਚਤਰਾਈ ਤਾਂ ਕੌਣ ਜਾਣੇ,
ਸਭ ਨੂੰ ਚੂਚਕ ਨੇ ਉੱਲੂ ਬਣਾਇਆ ਸੂ। 70

ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸਾਰੇ ਕੱਠੇ ਕਰੇ ਇੱਕ ਦਿਨ,
ਸਾਰਾ ਕੋੜਮਾਂ ਸੱਦ ਬੁਲਾਇਆ ਜੀ।
ਨਵੇਂ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੀ ਹੈ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਨੀ,
ਸਾਰਾ ਆਂਢ ਗਵਾਂਢ ਵੀ ਆਇਆ ਜੀ।
ਲੁੱਦੇਹਾਣੇ ਤੋਂ ਸੀ ਹਲਵਾਈ ਸੱਦੇ,
ਮੁਰਗਾ, ਮੀਟ ਕਬਾਬ ਬਣਾਇਆ ਜੀ।
ਨੱਚਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹੋਂ ਆਏ,
ਨੱਚ ਨੱਚ ਕੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਇਆ ਜੀ। 71

ਮੌਤੀਚੂਰ ਦੇ ਲੱਡੂ ਖਵਾਏ ਸਭਨੂੰ,
 ਗਰਮ ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ ਖਾਂਵਦੇ ਜੀ।
 ਕਲਾਕੰਦ, ਰਸਗੁੱਲੇ, ਗੁਲ ਬਜਾਮਣ,
 ਮਨ ਚਾਹੇ ਲੂੰਢੇ ਸਾਰੇ ਲਾਂਵਦੇ ਜੀ।
 ਪਲੰਘਤੋੜ ਸੀ ਬੜਾ ਸਵਾਦ ਬਣਿਆਂ,
 ਮਾਊਂ ਮਾਊਂ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਖਾਂਵਦੇ ਜੀ।
 ਗੁਥਲੀ ਬੰਨ ਸਭ ਨੂੰ ਇੱਕ ਇੱਕ ਦਿੱਤੀ,
 ਭਾਜੀ ਲੈ ਲੋਕੀਂ ਘਰੀਂ ਜਾਂਵਦੇ ਜੀ। 72

ਡੋਲੇ ਹੀਰ ਦਾ ਨਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਿਧਰੇ,
 ਤਾਂ ਹੀ ਚੂਚਕ ਨੇ ਚੱਕਰ ਚਲਾਇਆ ਸੂ।
 ਹੀਰ ਫਸ ਜਾਵੇ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ,
 ਐਸਾ ਜੁਗਤੀ ਨੇ ਜਾਲ ਵਿਛਾਇਆ ਸੂ।
 ਧੀ ਮਾਰ ਕੇ ਜੀਂਦਾ ਹੀ ਮੈਂ ਮਰਸਾਂ,
 ਗੂੜ੍ਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਰੰਗ ਵਿਖਾਇਆ ਸੂ।
 ਉੱਡ ਜਾਏ ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਫੁਰਰ ਕਰਕੇ,
 ਚੋਗਾ ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਤਾਂ ਹੀ ਪਾਇਆ ਸੂ। 73

ਹੀਰ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਦੁਨੀਆ ਦਿਖਾਉਣੀ...
 ਅਜੇ ਕੰਮ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ,
 ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਫਿਰ ਜਾਵਣਾ ਜੀ।
 ਨਾਲੇ ਕਾਰਖਾਨਾ ਹੈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ,
 ਦੋਂਹ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ੀਂ ਫੇਰਾ ਪਾਵਣਾ ਜੀ।
 ਹਾਲੇ ਛੁੱਟੀਆਂ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ,
 ਨਾਲ ਹੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਜਾਵਣਾ ਜੀ।
 ਦੁਨੀਆ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੀ,
 ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਜਾ ਦਿਖਾਵਣਾ ਜੀ। 74

ਹੀਰ ਚਾਈਂ ਚਾਈਂ ਪਿਓ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਈ,
 ਚਿੱਤ ਚੇਤੇ ਨਾ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਉੜ ਚੱਲੀ।
 ਦਿਲ ਦੋਨੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਧੜਕਦਾ ਸੀ,
 ਤਕਦੀਰ ਅੱਜ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚੱਲੀ।
 ਤਨੋਂ ਮਨੋਂ ਤਾਂ ਜੁੜੀ ਸੀ ਰਾਂਝਣੇ ਨਾ,
 ਕਿਸਮਤ ਹੀਰ ਦੀ ਹਿਜਰ ਨਾ ਜੁੜ ਚੱਲੀ।
 ਕਦੀ ਚੁੱਕ ਕੁਹਾਰ ਲੈ ਜਾਂਵਦੇ ਸੀ,
 ਹੀਰ ਉਡਣ ਖਟੋਲੇ ਵਿੱਚ ਉੜ ਚੱਲੀ। 75

ਐਲ ਏ ਸ਼ਹਿਰ...

ਢਲੀ ਛਾਮ ਨੂੰ ਐਲ. ਏ. ਫਲਾਈਟ ਪਹੁੰਚੀ,
ਚੂਚਕ ਹੀਰ ਨੂੰ ਅੱਡਾ ਦਿਖਾਂਵਦਾ ਜੀ।
ਹਰ ਮਿੰਟ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਹਾਜ਼ ਉੱਤਰੇ,
ਐਨਾ ਮੁਲਕ ਏਥੇ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਵਦਾ ਜੀ।
ਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉੱਪਰ,
ਕੈਲੇਫੋਰੀਆਂ ਰਾਜ ਕਹਾਵਾਂਦਾ ਜੀ।
ਡਿਜ਼ਨੀਲੈਂਡ ਤੇ ਹੌਲੀਵੁਡ ਵੇਖਣੇ ਨੂੰ
ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਹੀ ਚਾਂਹਵਦਾ ਜੀ। 76

ਐਲ ਏ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਹੀਰ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ,
ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਅੱਜ ਹੀ ਘੁੰਮਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਜੀ।
ਚੂਚਕ ਆਖਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਬੜਾ ਵੱਡਾ,
ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਸੜਕ ਅੱਗੇ ਆਂਵਦੀ ਜੀ।
ਸੱਤਰ ਮੀਲ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲਦਾ,
ਐਲ ਏ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਂਵਦੀ ਜੀ।
ਕਿੰਨੇ ਜਾਇਜ਼ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਨਜਾਇਜ਼ ਰਹਿੰਦੇ,
ਗਿਣਤੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਾ ਆਂਵਦੀ ਜੀ। 77

ਅੱਗੇ ਚਾਰ ਸੌ ਪੰਜ ਸੀ ਸੜਕ ਆ ਗਈ,
ਉਸਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀਰ ਘਬਰਾਉਣ ਲੱਗੀ।
ਛੇ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਗੱਡੀਆਂ,
ਕਾਰਾਂ ਗਿਣੇ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਉਣ ਲੱਗੀ।
ਲੱਖਾਂ ਮੋਟਰਾਂ ਸੜਕ ਤੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ,
ਗਿਣਦੀ ਗਿਣਦੀ ਫਿਰ ਗਿਣਤੀ ਭਲਾਉਣ ਲੱਗੀ।
ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਖੋਲਿਆ ਕਾਰ ਦਾ ਬਟਣ ਨੱਪ ਕੇ,
ਸੀਤਲ ਹਵਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਆਉਣ ਲੱਗੀ। 78

ਇੱਕ ਸੌ ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਸੜਕ ਆਈ ਅੱਗਿਓਂ,
 ਭੀੜ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋ ਗਈ।
 ਹੀਰ ਪੁੱਛਦੀ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੋਕੀਂ,
 ਇਹ ਤਾਂ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੋ ਗਈ।
 ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਛਿੜ ਗਈ ਸੂ,
 ਸ਼ਹਿਰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ ਅੱਜ ਹੋ ਗਈ।
 ਕਿਤੇ ਰੋਡਨੀ ਕਿੰਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੁੱਟਿਆ,
 ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਭੜਕਦੀ ਅੱਗ ਹੋ ਗਈ। 79

ਵੈਲੀ ਲੰਘਦਿਆਂ ਸਾਰ ਪਹਾੜ ਆ ਗਏ,
 ਉੱਚੇ ਨੀਵੇਂ ਸੜਕ ਪੈਲਾਂ ਪਾਂਵਦੀ ਜੀ।
 ਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਦਿੱਸਣ ਦੂਰ ਤੀਕਰ,
 ਜਿਵੇਂ ਫੌਜ ਕੋਈ ਜੰਗ ਨੂੰ ਜਾਂਵਦੀ ਜੀ।
 ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਸੜਕ ਪਹਾੜ ਉੱਤੋਂ,
 ਇੱਕ ਡੂੰਘੀ ਛਲਾਂਗ ਲਗਾਂਵਦੀ ਜੀ।
 ਜਿਵੇਂ ਰਾਤ ਦੀਵਾਲੀ ਨੂੰ ਜਗਣ ਬੱਤੀਆਂ,
 ਏਦਾਂ ਚਮਕਦੀ ਨਗਰੀ ਨਜ਼ਰ ਆਂਵਦੀ ਜੀ। 80

ਵੈਨਚੂਰਾ ਸ਼ਹਿਰ...

ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਲਗਭਗ ਉਦੋਂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ,
ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵੈਨਚੂਰਾ ਆਇਆ ਸੂ।
ਤਾਕੀ ਖੋਹਲ ਚਬਾਰੇ ਚੋਂ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ,
ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਸਵਰਗ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ਸੂ।
ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਪਹਾੜ ਦੀ ਰੁੜ੍ਹ ਉੱਤੇ,
ਵਿਹਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਿਸੇ ਬਣਾਇਆ ਸੂ।
ਤਿੰਨ ਪਾਸੇ ਪਹਾੜ ਚੌਥੇ ਪਾਸੇ ਸਾਗਰ,
ਢਾਕੇ ਬਾਲ ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਲਾਇਆ ਸੂ। 81

ਚਾਚਾ ਹੀਰ ਦਾ ਏਨੇ ਨੂੰ ਬਾਰ ਵਿੱਚੋਂ,
ਮਹਿਕ ਮਾਰਦਾ ਦਾਰੂ ਦੀ ਆਇਆ ਸੂ।
ਹੀਰ ਉੱਠ ਕੇ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹ ਹੋ ਕੇ,
ਝੁਕ ਦੁਆ ਸਲਾਮ ਬੁਲਾਇਆ ਸੂ।
ਸਾਹ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਪੂੰਝ ਕਰਕੇ,
ਕੈਦੋਂ ਚੂਚਕ ਦੇ ਗੋਡੀਂ ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਸੂ।
ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸੀ ਫਿਰਦਾ ਘੁਮਾਂਓ ਭੀੜਾ,
ਚੂਚਕ ਨਾਲ ਗਲਾਸ ਟਕਰਾਇਆ ਸੂ। 82

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਫਿਰ ਸੈਰ ਖਾਤਰ,
ਚੂਚਕ ਹੀਰ ਨੂੰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਲਿਆਇਆ ਜੀ।
ਫੁੱਟ ਪਾਥ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕੰਢੇ,
ਦੂਰ ਤੀਕ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਲਵਾਇਆ ਜੀ।
ਦੂਰ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਜਾਂਵਦਾ ਜੋ,
ਇਕ ਲੱਕੜ ਦਾ ਪੁਲ ਦਿਖਾਇਆ ਜੀ।
ਰੈਸਟੂਰੈਂਟ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆਂ,
ਜਿੱਥੇ ਹੀਰ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਇਆ ਜੀ। 83

ਫਿਰ ਮਾਰੀਨਾਂ ਬੀਚ ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ ਜੀ,
ਬੇੜੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਜਿੱਥੇ।
ਕਟਾਲੀਨ ਟਾਪੂ ਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਲਈ,
ਕਈ ਬੇੜੀਆਂ ਹੈ ਸੀ ਤਿਆਰ ਜਿੱਥੇ।
ਕੋਈ ਤੁਰੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਕੋਈ ਪਰਤ ਆਵੇ,
ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਸੀ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਜਿੱਥੇ।
ਦੂਰੋਂ ਦੇਖਿਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਇਓਂ ਲੱਗਣ,
ਫਿਰੇ ਤੈਰਦੀ ਬਤਕਾਂ ਦੀ ਡਾਰ ਜਿੱਥੇ। 84

ਹੀਰ ਸੰਗਤਰੇ ਮਾਲਟੇ ਦੇਖਦੀ ਹੈ,
ਨਿੰਬੂ ਕਿੱਠੁੰਆਂ ਵਾਂਗ ਮੋਟੇ ਲੱਗਦੇ ਨੇ।
ਭਰੇ ਪਏ ਫਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੂਟੇ,
ਪੱਤੇ ਘੱਟ ਤੇ ਫਲ ਵੱਧ ਲੱਗਦੇ ਨੇ।
ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਬੀਜੀਆਂ ਸੂ,
ਖੇਤ ਬਿਲਕੁਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੱਗਦੇ ਨੇ।
ਬੜੇ ਫੁੱਲ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਖਿੜੇ ਦਿਸਦੇ,
ਆਵਾਗਾਉਣ ਉੱਗੇ ਵੀ ਉਹ ਫੱਬਦੇ ਨੇ। 85

ਅੱਧੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਚੱਕਰ...

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚੂਚਕੇ ਨੇ,
ਅੱਧੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਗੇੜਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।
ਗਰੈਂਡ ਕੈਨੀਅਨ, ਰੌਕੀ ਪਹਾੜ ਘੁੰਮੇ,
ਗੋਲਡਨ ਗੇਟ ਪੁਲ ਜਾ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ।
ਲੇਕ ਟਾਹੋ, ਰੀਨੋ, ਲਾਫਲੀਨ ਘੁੰਮਿਆਂ,
ਲਾਸਵੇਗਸ ਵੀ ਚੱਕਰ ਲਵਾ ਦਿੱਤਾ।
ਜੂਆ ਖੁੰਡਦਾ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਜਿੱਥੇ,
ਜੈਕਪੌਟ ਵੀ ਖੇਲਣ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। 86

ਹੀਰ ਦਾ ਵੈਨਚੂਰਾ ਕਾਲਜ ਲੱਗਣਾ...

ਘਰ ਆ ਚੂਚਕ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ,
ਪੜ੍ਹਨ ਹੀਰ ਨੂੰ ਵੈਨਚੂਰਾ ਪਾ ਦੇਣਾ।
ਕਾਰਖਾਨੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖੂ,
ਵਿੱਚ ਹੀਰ ਦਾ ਦਫਤਰ ਬਣਵਾ ਦੇਣਾ।
ਹੀਰ ਆਖਦੀ ਪੜ੍ਹੂੰ ਜਲੰਧਰ ਹੀ ਮੈਂ,
ਮੈਂ ਨਾ ਰਾਂਝਣੇ ਤਾਈਂ ਭੁਲਾ ਦੇਣਾ।
ਚੂਚਕ ਆਖਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੀਂ ਕੁੜੀਏ,
ਤੇਰਾ ਰਾਂਝਾ ਮੈਂ ਏਧਰ ਮੰਗਵਾ ਦੇਣਾ। 87

ਕਰ ਹੀਰ ਭਰੋਸਾ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਉੱਪਰ,
 ਹੁਣ ਵੈਨਚੂਰਾ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲੱਗੀ।
 ਕਦੋਂ ਮਿਲੂਗਾ ਆਣ ਕੇ ਪਿਆਰ ਮੇਰਾ,
 ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਸੀ ਓਂਸੀਆਂ ਪਾਣ ਲੱਗੀ।
 ਸੋਹਣਾ ਲੱਗਦਾ ਕਦੇ ਮਾਹੌਲ ਏਥੇ,
 ਕਦੇ ਸੋਚ ਕੇ ਹੀਰ ਘਬਰਉਣ ਲੱਗੀ।
 ਕਦੋਂ ਮਿਲੂਗਾ ਰਾਂਝਣਾ ਯਾਰ ਆ ਕੇ,
 ਮਨੋ ਮਨ ਕਿਆਫੇ ਲਗਾਉਣ ਲੱਗੀ। 88

ਕੈਦੋਂ ਰੋਜ਼ ਭਤੀਜੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਆਉਂਦਾ,
 ਛੁੱਟੀ ਹੋਣ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਜਾਂਵਦਾ ਜੀ।
 ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਜੇ ਓਧਰੋਂ ਦੀ ਲੰਘੇ,
 ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੋੜਾ ਕਾਲਜ ਲਾਂਵਦਾ ਜੀ।
 ਗੋਰੇ, ਕਾਲੇ, ਮਸੀਕੇ, ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਕਰਦੇ
 ਸਾਰਾ ਕਾਲਜ ਹੀ ਹੀਰ ਨੂੰ ਚਾਹਵਦਾ ਜੀ।
 ਹੀਰ ਜਿੰਨੀ ਸੁਨੱਖੀ ਨਾ ਕੁੜੀ ਕੋਈ,
 ਰੂਪ ਮਨ ਮੋਹਣਾ ਸਭ ਨੂੰ ਭਾਂਵਦਾ ਜੀ। 89

ਸਹਿਤੀ ਏਸੇ ਹੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੀ,
 ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਗੇ ਅਮੀਰ ਦੀ ਧੀ ਯਾਰੋ।
 ਖੇੜੇ ਜੱਟ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕੁੜੀ ਹੈ ਸੀ,
 ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੀ ਲਾਡਲੀ ਸੀ ਯਾਰੋ।
 ਹੈ ਸੀ ਰੱਜ ਕੇ ਕੁੜੀ ਦਲੇਰ ਉਹ ਤਾਂ,
 ਨਾਲੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਵੀ ਸੀ ਯਾਰੋ।
 ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ ਕੂਲਰ ਤੇ ਵਾਈਨ ਬੀਅਰ,
 ਬੜੇ ਸ਼ੌਕ ਨਾ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ਪੀ ਯਾਰੋ। 90

ਹੀਰ ਦਾ ਸੈਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ...

ਬੜੇ ਚਿਰਾਂ ਦਾ ਵੈਨਚੂਰਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ,
ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੀ ਕੈਦੋਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ।
ਓਧਰ ਖੇੜਾ ਵੀ ਬੜਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬੰਦਾ,
ਸਾਰਾ ਮੁਲਕ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਦਾ ਸੀ।
ਛੜਾ ਛਾਂਟ ਕੈਦੋਂ ਫਿਰੇ ਮੌਜ ਕਰਦਾ,
ਫਿਕਰ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦਾ ਸੀ।
ਸੈਦਾ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਨਵਾਂ ਬਣਿਆ,
ਕੰਮ ਸੈਦੇ ਦਾ ਐਨਕਾਂ ਲਾਣ ਦਾ ਸੀ। 91

ਰੜਕ ਅੱਖ ਵਿੱਚ ਹੀਰ ਦੇ ਪਈ ਇੱਕ ਦਿਨ,
ਕੈਦੋਂ ਹੀਰ ਦੀ ਅੱਖ ਦਿਖਾਉਣ ਲੈ ਗਿਆ।
ਅੰਦਰ ਘੱਲਿਆ ਅੱਖ ਦਿਖਾਉਣ ਖਤਰ,
ਹੀਰ ਗਈ ਅੰਦਰ ਕੈਦੋਂ ਬਾਹਰ ਬਹਿ ਗਿਆ।
ਐਨੀ ਸੋਹਣੀ ਕੁੜੀ ਕਿੱਦਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ,
ਸੈਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ।
ਡਾਕਟਰ ਬਾਹਰ ਤੱਕ ਹੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਆਇਆ,
ਨਾਲੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਦਵਾ ਸਲਾਮ ਕਹਿ ਗਿਆ। 92

ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਸੈਦੇ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ,
ਕੈਦੋਂ ਚਾਚਾ ਕਲਿਨਕ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੂ।
ਨਾਲ ਪਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸੋਹਣੀ ਸੀ ਕੁੜੀ ਉਸਦੇ,
ਹੀਰ ਆਖ ਕੇ ਚਾਚੇ ਬਲਾਇਆ ਸੂ।
ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਹਵਾ ਪੈ ਗਈ,
ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਾ ਨੁਕਸ ਥਿਆਇਆ ਸੂ।
ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੀ,
ਹੀਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਲਾਇਆ ਸੂ। 93

ਕੈਦੋਂ ਤੋਂ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮੰਗਣਾ...

ਕੈਦੋਂ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਖੇੜਿਆਂ ਨੇ,
ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਲਈ ਘਰੇ ਬੁਲਾਇਆ ਜੀ।
ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੌਂਕੀਨ ਚਾਚਾ,
ਘੁੱਟ ਲਾ ਕੇ ਟੈਕਸੀ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਜੀ।
ਮੁਰਗਾ, ਮੱਛੀ, ਮੀਟ ਬਣਾਏ ਤਾਜ਼ੇ,
ਖੇੜੇ ਕੈਦੋਂ ਨੂੰ ਪੈਗ ਲਵਾਇਆ ਜੀ।
ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਬਣੀਏਂ,
ਖੇੜੇ ਕੈਦੋਂ ਨੂੰ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ਜੀ। 94

ਕੈਦੋਂ ਚੂਚਕ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਗੱਲ ਕੀਤੀ,
ਰਿਸ਼ਤਾ ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਇੱਕ ਆਇਆ ਨੇ।
ਮੁੰਡਾ ਡਾਕਟਰ ਬਾਪ ਦਾ ਕੰਮ ਵਧੀਆ,
ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਇਆ ਨੇ।
ਚੂਚਕ ਆਖਦਾ ਸਹਿਜ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ,
ਓਧਰ ਹੀਰ ਨੇ ਵੀ ਕੰਨ ਲਾਇਆ ਨੇ।
ਪੈਣੀ ਸੋਚ ਕੇ ਕਰਨੀ ਹੈ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ,
ਨਿਹੋਂ ਹੀਰ ਨੇ ਰਾਂਝੇ ਨਾ ਲਾਇਆ ਨੇ। 95

ਹੀਰ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਬਨਾਉਣੇ...

ਚੂਚਕ ਆਖਿਆ ਹੀਰ ਨੂੰ ਸੁਣੀ ਬੇਟਾ,
ਕਾਗਜ਼ ਪੱਕੇ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਬਨਾਵਣੇ ਨੇ।
ਨਕਲੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦਾ ਢੋਂਗ ਰਚਾ ਕੇ ਤੇ,
ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਹੁਣ ਦਸਖਤ ਕਰਵਾਵਣੇ ਨੇ।
ਤੇਰੇ ਰਾਂਝੇ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਬਣਾਏ ਸਾਰੇ,
ਕੱਲ ਨੂੰ ਡਾਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਘਲਾਵਣੇ ਨੇ।
ਨਕਲੀ ਵਿਆਹ ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਵੀ ਕਰਨਾ,
ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਹੀ ਕੰਮ ਸੂਤ ਆਵਣੇ ਨੇ। 96

ਹੀਰ ਕਦੇ ਨਾ ਸੋਚਿਆ ਇੱਕ ਵਾਰੀ,
ਬਾਪ ਉਸਦਾ ਐਨਾ ਚਲਾਕ ਹੈ ਜੀ।
ਸ਼ੱਕ ਕਰੇ ਤੇ ਕਰੇ ਵੀ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਜੀ,
ਇਸ ਤੋਂ ਨੇੜ ਦਾ ਹੋਰ ਨਾ ਸਾਕ ਹੈ ਜੀ।
ਝੂਠੇ ਕਦੇ ਨਾ ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ,
ਜਿੰਨੀ ਚੂਚਕ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਧਾਕ ਹੈ ਜੀ।
ਹੀਰ ਸੋਚਿਆ ਫਿਕਰਮੰਦ ਬਾਪ ਮੇਰਾ,
ਉਸਦੀ ਨੀਅਤ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਪਾਕ ਹੈ ਜੀ। 97

ਸਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ,
ਹੀਰ ਸਾਹਮਣੇ ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।
ਹੀਰ ਸੋਚਦੀ ਰਾਂਝੇ ਨੇ ਆ ਜਾਣਾ,
ਜ਼ੋਰ ਪੂਰਾ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਨੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।
ਇੱਕ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਰਾਂਝੇ ਯਾਰ ਤਾਈਂ,
ਦਿਲ ਖੋਲ ਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।
ਚਿੱਠੀ ਚੁੰਮ ਕੇ ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ,
ਦੋਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਲ ਘਲਾ ਦਿੱਤਾ। 98

ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਹੀਰ ਦਾ ਸਾਕ ਕਰਨਾ...

ਸਾਕ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਚੂਚਕ ਨੇ ਮੰਨਿਆਂ,
ਕੈਦੋਂ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਗਨ ਪਾ ਆਇਆ।
ਆਪਾਂ ਹੀਰ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਨਾ ਦੱਸਣਾ ਜੀ,
ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝਾ ਆਇਆ।
ਚੇਨ, ਮੁੰਦਰੀ, ਕੜਾ ਤੇ ਘੜੀ ਪਾਈ,
ਸਾਰੇ ਕੋੜਮੇਂ ਨੂੰ ਕਈ ਕੁਝ ਪਾ ਆਇਆ।
ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਟੋਕਰੇ ਫਲਾਂ ਦੇ ਵੀ,
ਚੂਚਕ ਖੇੜਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਲਾਹ ਆਇਆ। 99

ਵਿਆਹ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀ,
ਦਫਤਰ ਹੀਰ ਤੇ ਸੈਦਾ ਦੋਵੇਂ ਆਏ ਨੈ ਜੀ।
ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਵਟਾ ਕੇ, ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ,
ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕੰਮ ਮੁਕਾਏ ਨੇ ਜੀ।
ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਬਾਪ ਗਵਾਹ ਬਣ ਗਏ,
ਦੋਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਦਸਖਤ ਕਰਵਾਏ ਨੇ ਜੀ।
ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਰੱਬ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ,
ਕਿਹੜੇ ਦਿਨ ਇਹ ਰੱਬ ਦਿਖਾਏ ਨੇ ਜੀ। 100

ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਹੀਰ ਦਾ ਖਤ ਮਿਲਣਾ...

ਚਿੱਠੀ ਚੁੰਮ ਕੇ ਹਿੱਕ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਈ,
ਰਾਂਝਾ ਹੀਰ ਦੀ ਲਿਖਤ ਪਛਾਣਦਾ ਜੀ।
ਚਿੱਠੀ ਖੋਲਦਾ ਹੀਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ,
ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਚੋਂ ਹੀਰ ਨੂੰ ਮਾਣਦਾ ਜੀ।
ਉਸਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੋਟਿਆਂ ਨਾਲ ਟੋਂਹਦਾ,
ਹਰ ਲਫਜ਼ ਹੀ ਹੀਰ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਜੀ।
ਹੀਰ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪਰਤੱਖ ਦਿਸਦੀ,
ਲਾ ਟਿਕਟਕੀ ਹੀਰ ਸਿਆਣਦਾ ਜੀ। 101

ਲਿਖਿਆ ਹੀਰ ਨੇ ਰਾਂਝਿਆ ਮੁਆਫ ਕਰਨਾ,
ਤੈਨੂੰ ਬਿਨਾ ਦੱਸਿਆਂ ਮੈਂ ਆਈ ਏਧਰ।
ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ,
ਕਾਲਜ ਵੈਨਚੂਰਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਪਾਈ ਏਧਰ।
ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਊ ਏਦਾਂ,
ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਹੀ ਖਿੱਚ ਲਿਆਈ ਏਧਰ।
ਜਾਨ ਤੇਰੇ 'ਚ ਵੱਸਦੀ ਹੈ ਮੇਰੀ,
ਐਵੇਂ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆਈ ਏਧਰ। 102

ਰਾਹਦਾਰੀ ਘਲਾਈ ਹੈ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ,
ਵੀਜਾ ਲੈ ਕੇ ਛੇਤੀ ਤੂੰ ਆਈਂ ਏਧਰ।
ਜਾਨ ਸੁੱਕਦੀ ਮੁੱਕਦੀ ਜਾਏ ਮੇਰੀ,
ਵੇ ਤੂੰ ਆਣ ਧਰਵਾਸ ਦਿਵਾਈਂ ਏਧਰ।
ਉੱਜੜੀ ਫਿਰੇ ਦੁਨੀਆਂ ਮੇਰੀ ਰਾਂਝਣਾ ਵੇ,
ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਫੇਰ ਵਸਾਈਂ ਏਧਰ।
ਰਾਹ ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਦਿਨੇ ਰਾਤੀਂ,
ਮੇਰੇ ਨੈਣਾ ਨੂੰ ਤਰਿਪਤ ਕਰਾਈਂ ਏਧਰ। 103

ਘੁੱਗ ਵੱਸਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਇਹ ਰਾਂਝਾ,
 ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਲੇਕਿਨ ਬੀਆਬਾਨ ਹੈ ਜੀ।
 ਜਦੋਂ ਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ੂਕ ਸੁਣਦੀ,
 ਇਓਂ ਲੱਗੇ ਜਿਓਂ ਆਇਆ ਤੁਫਾਨ ਹੈ ਜੀ।
 ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਦਮ ਮੈਂ ਚੁੱਕਦੀ ਹਾਂ,
 ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਮੇਰਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੈ ਜੀ।
 ਤੇਰੀ ਹੀਰ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਹੀ ਰਹੂ ਰਾਂਝਾ,
 ਮੇਰਾ ਰਾਂਝਾ ਹੀ ਦੀਨ ਇਮਾਨ ਹੈ ਜੀ। 104

ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਲਿਖਣਾ...

ਰਾਂਝੇ ਲਿਖ ਜਵਾਬ ਸੀ ਤੁਰਤ ਘੱਲਿਆ,
 ਸਿਰਫ ਹੀਰ ਹੀ ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਸਾਹਸ ਹੈ ਜੀ।
 ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਵਿਚਾਲੇ ਬੱਸ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ,
 ਇੱਕੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਜੀ।
 ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੀਂ ਮਿਲਾਂਗੇ ਤੁਰਤ ਆਪਾਂ,
 ਇੱਕੋ ਰੀਝ ਮੇਰੀ ਇੱਕੋ ਆਸ ਹੈ ਜੀ।
 ਲੱਭ ਹੀਰ ਨੂੰ ਲਊ ਜ਼ਰੂਰ ਰਾਂਝਾ,
 ਕਿਤੇ ਕਿੱਡਾ ਕੁ ਧਰਤ ਆਕਾਸ਼ ਹੈ ਜੀ। 105

ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਲਵੀਂ ਹੀਰੇ,
 ਤੇਰਾ ਰਾਂਝਾ ਹਰ ਦਮ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ ਜੀ।
 ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਗਈ ਤੂੰ,
 ਆਹ ਜੋ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸਿਰਫ ਮਾਸ ਹੈ ਜੀ।
 ਅੱਲਾ ਤਾਲਾ ਮਿਲਾਇਆ ਹੈ ਮੇਲ ਰੱਖੂ,
 ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਤੇ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਜੀ।
 ਧੌਲ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿੰਝਾਂ ਤੇ ਖੜੀ ਧਰਤੀ,
 ਇੱਕੋ ਇਸ਼ਟ ਸਾਡਾ ਇੱਕੋ ਆਸ ਹੈ ਜੀ। 106

ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੀਂ,
 ਵਕਤ ਨਾਲ ਸਭ ਪੀਵੀਂ ਤੇ ਖਾਈਂ ਹੀਰੇ।
 ਜੇ ਕੋਈ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਆਸ ਪਾਸੇ,
 ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਜਰੂਰ ਤੂੰ ਜਾਈਂ ਹੀਰੇ।
 ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕਰੀਂ ਅਰਦਾਸ ਜਾ ਕੇ,
 ਸੱਚੇ ਮਨੋ ਇੱਹ ਵਾਸਤਾ ਪਾਈਂ ਹੀਰੇ।
 ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੇਲ ਆਪਣਾ,
 ਮਿਹਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮਿਹਰ ਕਰਾਈਂ ਹੀਰੇ। 107

ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ...

ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਗਿਆ ਰਾਂਝਾ,
 ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਉਸਨੇ ਨਾਲ ਖੜਿਆ।
 ਐਸਾ ਕੰਮ ਕੋਈ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ,
 ਜਿਹੜਾ ਰਾਂਝੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਦੇ ਅੜਿਆ।
 ਵੱਡੇ ਸਾਹਬ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਚਿੱਕ ਚੁੱਕੀ,
 ਸਿੱਧਾ ਦਫਤਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਾ ਵੜਿਆ।
 ਪਿਓ ਦਾਦੇ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਏਨੀ,
 ਤਾਂ ਹੀ ਕੰਮ ਤੇ ਰਾਂਝਾ ਸੀ ਫਿਰੇ ਚੜਿਆ। 108

ਵੀਜ਼ਾ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀ,
 ਵੱਡਾ ਸਾਹਬ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਿਆਰ ਹੈ ਜੀ।
 ਤੁਰਨ ਫਿਰਨ ਜਾਂਦੇ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੁੜਦੇ,
 ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਹੈ ਜੀ।
 ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਣਾ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ,
 ਸਾਰੇ ਕਰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਓਪਾਰ ਹੈ ਜੀ।
 ਕਿਵੇਂ ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ ਹੁਣ ਕਰੀ ਜਾਈਏ,
 ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਰਦੇ ਖਵਾਰ ਹੈ ਜੀ। 109

ਪੁੱਤ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਰਾਂਝਾ ਨਾਮ ਮੇਰਾ,
ਛੇਤੀ ਚੂਚਕ ਦਾ ਬਣਨਾ ਜਵਾਈ ਹੈ ਜੀ।
ਚੂਚਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੇ ਬਿਜਨਸ,
ਐਹ ਦੇਖ ਉਸ ਰਾਹ ਦਾਰੀ ਪਾਈ ਹੈ ਜੀ।
ਹੱਥੀਂ ਲਿਖ ਕੇ ਹੀਰ ਨੇ ਆਪ ਮੈਨੂੰ,
ਦੇਖੋ ਸਾਹਬ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਘਲਾਈ ਹੈ ਜੀ।
ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਈ ਕਰੋੜ ਸਾਡਾ,
ਕਾਹਤੋਂ ਕਰੂੰ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਮਾਈ ਹੈ ਜੀ। 110

ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ ਦੋਨੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਦਾ,
ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਨੇ ਲੋਕ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ।
ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਰਾਂਝਣਾ ਬਈ,
ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ।
ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਚੂਕਕ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ,
ਚੂਚਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ੀਂ ਵਿਓਪਾਰ ਕਰਦੇ।
ਧੀ ਚੂਚਕ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੁੜੀ ਜਾ ਕੇ,
ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਇਤਬਾਰ ਕਰਦੇ। 111

ਪਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਕੀ ਹੁੰਦੇ,
ਸਿਰ ਪੈਣ ਤੇ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਈ।
ਜਲਦੀ ਜਾ ਮਿਲਣਾ ਆਪਣੀ ਹੀਰ ਤਾਂਈਂ,
ਬੈਠਾ ਸੀ ਰਾਂਝਾ ਪੱਕੀ ਆਸ ਲਾਈ।
ਲੱਗੀ ਝਣਝਣੀ ਰਾਂਝੇ ਦੇ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਜੀ,
ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਕੱਚੀ ਲਰੇਲ ਆਈ।
ਲੁੰਈ ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ ਓਸ ਦਿਨ ਤੋਂ,
ਚਿੱਠੀ ਹੀਰ ਦੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੀ ਸੀ ਆਈ। 112

ਹੱਥ ਜੋੜ ਰਾਂਝਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ,
 ਰੱਬਾ ਰੂਹ ਕਲਬੂਤ ਵਿੱਚ ਪਾਇਓ ਜੀ।
 ਮਿਲੇ ਬਿਨਾ ਨਾ ਮਨ ਨੂੰ ਚੈਨ ਮਿਲਣੀ,
 ਛੇਤੀ ਮਿਲਣ ਦੀ ਵਿਧ ਬਣਾਇਓ ਜੀ।
 ਪੰਜਾਂ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਂਝਾ ਯਾਦ ਕਰਦਾ,
 ਫਸ ਗਈ ਗੱਡੀ ਧੱਕਾ ਲਾਇਓ ਜੀ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ,
 ਮਿਹਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮਿਹਰ ਕਰਾਇਓ ਜੀ। 113

ਇੱਕ ਪਲ ਵੀ ਜੀਣਾ ਹਰਾਮ ਹੋਇਆ,
 ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਸਲੇ ਯਾਰ ਬਾਝੋਂ।
 ਚਿੱਤ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ,
 ਕੁਝ ਨਾ ਓਹੜਦਾ ਯਾਰ ਦਿਦਾਰ ਬਾਝੋਂ।
 ਰਾਂਝੇ ਘੇਰ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਬੜਾ ਦਿਲ ਨੂੰ,
 ਬਣੂ ਗੱਲ ਜੀ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰ ਬਾਝੋਂ।
 ਕੋਈ ਜੀਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ,
 ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਮਲਕਾ ਸੋਹਣੀ ਨਾਰ ਬਾਝੋਂ। 114

ਪੰਜਾਂ ਸੱਤਾਂ ਏਜੰਟਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ,
 ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ ਤੇ ਵੀਜ਼ਾ ਲਵਾ ਦਿਓ ਜੀ।
 ਹਰ ਹਾਲਤ ਹੀ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੀਰ ਤਾਈਂ,
 ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਜਿਹਾ ਚੱਕਰ ਚਲਾ ਦਿਓ ਜੀ।
 ਗਾਂ ਗੋਰੀ ਲਵੇਰੀ ਗਵਾਚੀ ਮੇਰੀ,
 ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂਨੂੰ ਲਭਾ ਦਿਓ ਜੀ।
 ਜਿੰਨਾਂ ਖਰਚ ਆਵੇ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਦੇਵਾਂ,
 ਇੱਕ ਵਾਰ ਬੱਸ ਸੰਗਲ ਫੜਾ ਦਿਓ ਜੀ। 115

ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਇਆ ਏਜੰਟ ਮੰਗਿਆ,
 ਨਗਦ ਉਦੋਂ ਹੀ ਰਾਂਝੇ ਫੜਾਇਆ ਜੀ।
 ਕਹਿੰਦਾ ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਗੱਲ ਕਰਕੇ,
 ਬੱਸ ਏਦਾਂ ਹੀ ਗਿਆ ਤੇ ਆਇਆ ਜੀ।
 ਪਈਆਂ ਸ਼ਾਮਾਂ ਏਜੰਟ ਪਰ ਨਾ ਮੁੜਿਆ,
 ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਡੀਕ ਗਵਾਇਆ ਜੀ।
 ਕਿਸੇ ਆਣ ਦੱਸਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਫੁਰਰ ਹੋਇਆ,
 ਤੈਨੂੰ ਰਾਂਝਿਆ ਉੱਲੂ ਬਣਾਇਆ ਜੀ। 116

ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਾ ਦੇਈਏ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਕੁਝ,
 ਫਿਰੇ ਤੁਰੇ ਲੋਕਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਸੂ।
 ਅਸਾਂ ਰੋਮ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਿੱਪ ਫੜਨਾ,
 ਵੀਜ਼ਾ ਇਟਲੀ ਦਾ ਅਸੀਂ ਲਵਾਇਆ ਸੂ।
 ਸ਼ਿੱਪ ਰੋਮ ਤੋਂ ਵੈਰਾਕਰੂਸ ਜਾਂਦਾ,
 ਗਲਫ ਮੈਕਸੀਕੋ ਰੂਟ ਬਣਾਇਆ ਸੂ।
 ਅੱਗੋਂ ਲੈ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕੀਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ,
 ਜੀਹਨਾਂ ਐਲ ਏ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹਿਆ ਸੂ। 117

ਇਟਲੀ ਜਾਣ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਤਿਆਰ ਰਾਂਝਾ,
 ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਜੀ।
 ਇੱਕ ਲੱਖ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੱਲ ਬਣ ਗਈ,
 ਵੀਜ਼ਾ ਇਟਲੀ ਦਾ ਰਾਂਝੇ ਲਵਾ ਲਿਆ ਜੀ।
 ਖੜ੍ਹੇ ਪੈਰ ਫਿਰ ਔਰੋਫਲੋਟ ਫੜ ਕੇ,
 ਰਾਂਝਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਮਾਸਕੋ ਆਇਆ ਜੀ।
 ਰੋਮ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਫਲਾਈਟ ਲੰਘੀ,
 ਰਾਤੀਂ ਮਾਸਕੋ ਹੀ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਜੀ। 118

ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਰਹਿਣ ਦਾ ਖਰਚ ਸਾਰਾ,
 ਜਹਾਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਤਾ।
 ਚੰਗਾ ਸਾਥ ਮਿਲਿਆ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਲੱਗਿਆਂ,
 ਸਮਾਂ ਮਾਸਕੋ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਸੀ ਬੀਤਾ।
 ਕੁੜੀ ਨਾਰਵੇ ਦੀ ਚੱਲੀ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ,
 ਰਾਤ ਮਾਸਕੋ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਜੀ ਕੀਤਾ।
 ਹੱਸ ਖੇਡ ਕੇ ਰਾਤ ਲੰਘਾਈ ਦੋਹਾਂ,
 ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਨੇ ਵੀ ਬਾਏ ਬਾਏ ਕੀਤਾ। 119

ਵੀਹ ਰੂਬਲ ਸਵਰਨੇ ਨੇ ਸੀ ਦਿੱਤੇ,
 ਰਾਂਝੇ ਸੋਚਿਆ ਮਾਸਕੋ ਖਰਚ ਜਾਵਾਂ।
 ਬੋਤਲ ਵਾਈਨ ਦੀ ਲੈ ਲਈ ਮਾਸਕੋ ਤੋਂ,
 ਸੋਚੇ ਰਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਪੈਗ ਲਾਵਾਂ।
 ਜਾਂਦੇ ਰੋਮ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੋਹਲੀ,
 ਰਾਂਝੇ ਸੋਚਿਆ ਪੀ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਵਾਂ।
 ਨਾਲ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ੀ ਸੀ ਇੱਕ ਬੈਠਾ,
 ਕਹਿੰਦਾ ਲਿਆ ਯਾਰਾ ਮੈਂ ਵੀ ਘੁੱਟ ਲਾਵਾਂ। 120

ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤਾਂਈਂ ਸੀ ਸ਼ਿੱਪ ਮੁੜਨਾ,
 ਜਿਸ ਸ਼ਿੱਪ ਤੇ ਰਾਂਝੇ ਨੇ ਜਾਵਣਾ ਜੀ।
 ਲਿਆ ਹੋਟਲ 'ਚ ਕਮਰਾ ਕਿਰਾਏ ਉੱਤੇ,
 ਭੋਜਨ ਮਿਲੇ ਓਥੇ ਮਨ ਭਾਵਣਾ ਜੀ।
 ਸੂਟ ਬੂਟ ਪਾ ਕੇ ਟਾਈ ਸ਼ਾਈ ਲਾ ਕੇ,
 ਜਦੋਂ ਰਾਂਝਣੇ ਨੇ ਗੋੜਾ ਲਾਵਣਾ ਜੀ।
 ਨਾਰਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦਿਲ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰਨੇ,
 ਜਿੱਧਰੋਂ ਦੀ ਰਾਂਝੇ ਲੰਘ ਜਾਵਣਾ ਜੀ। 121

ਆਈ ਸਿਡਨੀ ਤੋਂ ਕੁੜੀ ਇੱਕ ਸੈਰ ਖਾਤਰ,
ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਪਰੀ ਯਾਰੋ।
ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਓਸ ਡਿੱਠਾ,
ਵੇਂਹਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਰਾਂਝੇ ਤੇ ਮਰੀ ਯਾਰੋ।
ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਦੇ ਪੱਜ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੈ ਗਈ,
ਖਾਣਾ ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰੀ ਯਾਰੋ।
ਕਹਿੰਦੇ ਔਰਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੌਣ ਮੋੜੇ,
ਰਾਂਝੇ ਰਾਤ ਸੁਹਾਵਣੀ ਕਰੀ ਯਾਰੋ। 122

ਪਰੀ ਆਖਦੀ ਰਾਂਝਿਆ ਚੱਲ ਸਿਡਨੀ,
ਓਥੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਘਰ ਬਾਹਰ ਸਾਡਾ।
ਲੱਖਾਂ ਭੇਡਾਂ ਨੇ ਡੈਡ ਦੇ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿੱਚ,
ਉਨ ਲਾਹੁਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਵਿਪਾਰ ਸਾਡਾ।
ਹੈ ਪਨੀਰ ਸਾਡਾ ਦੂਰ ਦੂਰ ਜਾਂਦਾ,
ਸਿਰੇ ਸਾਰ ਹੈ ਜੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਾਡਾ।
ਸਾਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਹੈ,
ਕਹਿਣਾ ਮੋੜਦੀ ਨਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਸਾਡਾ। 123

ਰਾਂਝੇ ਆਖਿਆ ਵੈਂਚੂਰਾ ਮੈਂ ਜਾਣਾ,
ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਓਥੇ ਦਿਲਦਾਰ ਓਥੇ।
ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਓਥੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਓਥੇ,
ਮੇਰਾ ਪਰੇਮ ਓਥੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਓਥੇ।
ਇਵੇਂ ਜਾਪਦਾ ਮੇਰਾ ਸਭ ਕੁਝ ਓਥੇ,
ਜਿੱਥੇ ਹੀਰ ਮੇਰੀ ਘਰ ਬਾਹਰ ਓਥੇ।
ਇੱਕ ਆਸ਼ਕ ਦਾ ਦਿਲ, ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ,
ਮੇਰਾ ਇਸ਼ਕ ਹੀ ਹੈ ਵਪਾਰ ਓਥੇ। 124

ਰਾਂਝਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਵੈਰਾਕਰੂਸ ਜਿਸ ਦਿਨ,
 ਓਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸ਼ਿੱਪ ਛੱਡ ਆਇਆ ਜੀ।
 ਸ਼ਹਿਰ ਸੋਹਣਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣਿਆਂ,
 ਟੈਕਸੀ ਵਿੱਚ ਬਹਿ ਕੇ ਗੇੜਾ ਲਾਇਆ ਜੀ।
 ਸੌ ਡਾਲਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਸਾਰਾ,
 ਟੈਕਸੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਖੂਬ ਘੁਮਾਇਆ ਜੀ।
 ਬੋਲੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਏ ਲੇਕਿਨ,
 ਤੁਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੰਮ ਚਲਾਇਆ ਜੀ। 125

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਲੋਕਲ ਫਲਾਈਟ ਲੈ ਕੇ,
 ਰਾਂਝਾ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈਕਸੀਕੋ ਆਇਆ ਜੀ।
 ਦੋ ਦਿੱਲੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਡਾ,
 ਰਾਂਝੇ ਜਾ ਓਥੇ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਜੀ।
 ਰਾਜਧਾਨੀ ਇਮਾਰਤ ਹੈ ਬੜੀ ਵੱਡੀ,
 ਮੋਹਰੇ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਬੁੱਤ ਵੀ ਲਾਇਆ ਜੀ।
 ਰੰਗ ਰੂਪ ਸਭ ਦਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗਾ,
 ਰਾਂਝੇ 'ਤਾਏ ਕੇ' ਆਖ ਬੁਲਾਇਆ ਜੀ। 126

ਇੱਕ ਦਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਲਗਦੇ,
 ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੀ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗਾ।
 ਨੈਣ ਮਿਰਗ ਵਰਗੇ ਕਾਲੇ ਵਾਲ ਸਭ ਦੇ,
 ਰੰਗ ਰੰਨਾ ਦਾ ਨਿਰਾ ਗੁਲਾਬ ਵਰਗਾ।
 ਖਾਂਦੇ ਤਰੀ ਤਰਕਾਰੀ ਕਰਾਰੀ ਲੋਕੀਂ,
 ਖਾਣਾ ਮਾਲਵੇ, ਮਾਝੇ ਦੁਆਬ ਵਰਗਾ।
 ਭਰਿਆ ਘੁੱਟ ਤਕੀਲੇ ਦਾ ਇਓਂ ਲੱਗਾ,
 ਪਹਿਲੇ ਤੋੜ ਦੀ ਦੇਸੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਰਗਾ। 127

ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ,
 ਸ਼ਾਮੀਂ ਰਾਂਝੇ ਨੇ ਸਿਹਤ ਬਣਾਈ ਨੇ ਜੀ।
 ਮਰਦ ਔਰਤਾਂ ਪੂਲ ਵਿੱਚ ਨਹਾਉਣ ਕੱਠੇ,
 ਵਿੱਚ ਰਾਂਝੇ ਵੀ ਟੁੱਭੀ ਜਾ ਲਾਈ ਨੇ ਜੀ।
 ਬੋਲੇ ਨਾ ਤਾਂ ਨਿਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੱਗੇ,
 ਪਿੰਡਾ ਗੁੰਦਵਾਂ ਕੁੜੀ ਇੱਕ ਆਈ ਨੇ ਜੀ।
 ਰਾਂਝੇ ਸੌ ਡਾਲਰ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ,
 ਦੋ ਘੰਟੇ ਮਸਾਜ ਕਰਵਾਈ ਨੇ ਜੀ। 128

ਐਸੀ ਰਾਂਝੇ ਨੇ ਰੇਖ ਵਿੱਚ ਮੇਖ ਗੱਡੀ,
 ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ।
 ਅੰਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਭਾਲਦਾ ਹੀਰ ਆਪਣੀ,
 ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਹੀ ਧਰਤੀਆਂ ਗਾਹ ਲਈਆਂ।
 ਘਰੋਂ ਉੱਡਿਆ ਸੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਪਿੱਛੇ,
 ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾ ਲਈਆਂ।
 ਨੁੱਕ-ਨਵੀਆਂ ਕਈ ਕੁੜਤੀਆਂ ਪਾ ਡਿੱਠੀਆਂ,
 ਜਿੰਨਾ ਹੰਢੀਆਂ ਓਨਾ ਹੰਢਾ ਲਈਆਂ। 129

ਰਾਂਝੇ ਜੁਗਤ ਤਰਕੀਬ ਚਲਾਈ ਸਾਰੀ,
 ਆਖਿਰ ਲੌਸ ਏਂਜਲਸ ਸ਼ਹਿਰ ਆਇਆ ਜੀ।
 ਫਿਰਦਾ ਭਾਲਦਾ ਆਪਣੀ ਹੀਰ ਤਾਂਈਂ,
 ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਭਾਇਆ ਜੀ।
 ਲੱਭਦਾ ਲੱਭਦਾ ਵੈਂਨਚੂਰਾ ਜਾ ਪਹੁੰਚਾ,
 ਪਹੁੰਚ ਵੈਂਨਚੂਰਾ ਸੌਖਾ ਸਾਹ ਆਇਆ ਜੀ।
 ਲੱਭਿਆ ਪਤਾ ਜੋ ਚਿੱਠੀ ਤੇ ਸੀ ਲਿਖਿਆ,
 ਰਾਂਝੇ ਜਾ ਕੁੰਡਾ ਖੜਕਾਇਆ ਜੀ। 130

ਹੀਰ ਸੋਚਦੀ ਕੌਣ ਹੈ ਅੱਜ ਆਇਆ,
 ਕਿਸਨੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਬਾਰ ਖੜਕਾਇਆ ਜੀ।
 ਕੋਈ ਜਾਪਦਾ ਬੜਾ ਦਲੇਰ ਬੰਦਾ
 ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਹੀ ਮਾਰ ਤੇ ਆਇਆ ਜੀ।
 ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਕੈਦੋਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਜਾ ਕੇ,
 ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੜ ਆਇਆ ਜੀ।
 ਪੈਰੀਂ ਪੈਨਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਖ ਕੇ ਤੇ,
 ਜਾ ਚੂਚਕ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਜੀ। 131

ਚੂਚਕ ਲਿਆ ਪਛਾਣ ਸੀ ਰਾਂਝਣੇ ਨੂੰ,
 ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਜੀ।
 ਚਾਚਾ ਹੀਰ ਦਾ ਹਾਂ ਕੈਦੋਂ ਨਾਮ ਮੇਰਾ,
 ਕੈਦੋਂ ਰਾਂਝੇ ਨਾ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ ਜੀ।
 ਪੁੱਛੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਸਾਰੀ,
 ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਠਾਇਆ ਜੀ।
 ਰਾਂਝਾ ਆਖਦਾ ਬੜੀ ਹੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ,
 ਹੱਥੀਂ ਚੂਚਕ ਨੇ ਜੂਸ ਪਿਲਾਇਆ ਜੀ। 132

ਹੀਰ ਸੁਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਾਂ ਰਾਂਝਣੇ ਦੀ,
 ਭੱਜੀ ਭੱਜੀ ਚੁਬਾਰੇ ਚੋਂ ਆਈ ਨੇ ਜੀ।
 ਰਾਂਝਾ ਉੱਠ ਕੇ ਜ਼ਰਾ ਅਗਾਂਹ ਹੋਇਆ,
 ਦੋਹਾਂ ਧਾਅ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾਈ ਨੇ ਜੀ।
 ਧਾਹਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਮੋਢੇ ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ,
 ਚੀਕ ਅੰਬਰਾਂ ਤੀਕ ਸੁਣਾਈ ਨੇ ਜੀ।
 ਪੰਜਾਂ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਧੁਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ,
 ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਵਧਾਈ ਨੇ ਜੀ। 133

ਚੂਚਕ ਕੈਦੋਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਦਾ,
 ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਹੋਣਾ।
 ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਬੜਾ ਗੂੜ੍ਹਾ,
 ਨਾ ਇਹ ਮਿਟ ਸਕਣਾ ਨਾ ਇਹ ਸਹਿ ਹੋਣਾ।
 ਮੁੜਨਾ ਮੂਲ ਨਾ ਹੀਰ ਨੇ ਰਾਂਝਣੇ ਤੋਂ,
 ਨਾ ਸਾਥੋਂ ਝੱਲ ਹੋਣਾ ਨਾ ਕੁਝ ਕਹਿ ਹੋਣਾ।
 ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਪਈ ਧੀ ਸਾਡੀ,
 ਨਾ ਉਸਨੂੰ ਕੱਢ ਹੋਣਾ ਨਾ ਸਾਥੋਂ ਰਹਿ ਹੋਣਾ। 134

ਫਿਰ ਚੂਚਕ ਤੇ ਕੈਦੋਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹਿ ਕੇ,
 ਰਾਂਝੇ ਬੀਅਰ ਬੱਤਾ ਮਾਸਾ ਲਾਇਆ ਜੀ।
 ਪੀਜ਼ਾ ਹੱਟ ਤੋਂ ਘਰੋਂ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰਕੇ,
 ਚੂਚਕ ਆਪ ਪੀਜ਼ਾ ਮੰਗਵਾਇਆ ਜੀ।
 ਬਹਿ ਕੇ ਮਾਝੇ ਦੁਆਬੇ ਦੀਆਂ ਕਰਨ ਗੱਲਾਂ,
 ਨਾਲੇ ਮੱਠਾ ਮੱਠਾ ਪੈਗ ਲਾਇਆ ਜੀ।
 ਰਾਤ ਰਹਿਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਰਾਂਝਣੇ ਲਈ,
 ਕਮਰਾ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਇਆ ਜੀ। 135

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਦਫਤਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹਿ ਕੇ,
 ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਚੂਚਕ ਸਮਝਾਂਵਦਾ ਜੀ।
 ਹੋਟਲ ਪਹੁੰਚਕੇ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ,
 ਕੈਦੋਂ ਚੂਚਕ ਦੇ ਦਫਤਰ ਲਿਆਂਵਦਾ ਜੀ।
 ਜੁਗ ਜੁਗ ਜੀਓ ਤੇ ਮਾਣੋ ਜਵਾਨੀਆਂ ਨੂੰ,
 ਬੇਟਾ ਆਖ ਕੇ ਚੂਚਕ ਬਲਾਂਵਦਾ ਜੀ।
 ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਹੱਕ ਹੈ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ,
 ਲੇਕਿਨ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਂਵਦਾ ਜੀ। 136

ਚੂਚਕ ਆਖਦਾ ਰਾਂਝਿਆ ਸੁਣ ਪੁੱਤਰਾ,
 ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਤੂੰ ਹੀਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ।
 ਪਿਤਾ ਆਖ ਜਦ ਪੈਰੀਂ ਤੂੰ ਹੱਥ ਲਾਇਆ,
 ਇਸਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਤੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ।
 ਲਗਦਾ ਰੱਬ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ,
 ਜ਼ਿਕਰ ਰੱਬ ਦਾ ਤੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਰਦਾ।
 ਪਿਆਰ ਪਰਵਦਗਾਰ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ,
 ਕੋਈ ਹਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ। 137

ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਨਾ ਕਦੇ ਰੋਕਾਂ,
 ਇੱਕ ਬਾਪ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾ ਵਾਹਦਾ ਜੀ।
 ਹਰ ਕਰਮ ਦੇ ਲੇਕਿਨ ਅਸੂਲ ਹੁੰਦੇ,
 ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਹੈ ਕਾਇਦਾ ਜੀ।
 ਹੂੜਮੱਤੀ 'ਚ ਪਿਆਰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨਾ,
 ਨਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਜੀ।
 ਜੇ ਕਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਏ,
 ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਐਸਾ ਦਿਲ ਲਾਇਦਾ ਜੀ। 138

ਚੂਚਕ ਆਖਿਆ ਰਾਂਝਿਆ ਦੱਸ ਕੇਰਾਂ,
 ਹੀਰ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੋਈ ਕਰ ਸਕਦੈਂ?
 ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਜਰਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ,
 ਕੀ ਤੂੰ ਸਾਲ ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ ਜਰ ਸਕਦੈਂ?
 ਤਰ ਆਇਆ ਤੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ,
 ਕੀ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਵੀ ਤਰ ਸਕਦੈਂ?
 ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਤੈਨੂੰ ਇੱਕ ਕੰਮ ਦੱਸਾਂ,
 ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਕੀ ਤੂੰ ਕਰ ਸਕਦੈਂ? 139

ਰਾਂਝੇ ਆਖਿਆ ਪਰਖ ਕੇ ਦੇਖ ਕੇਰਾਂ,
 ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੀਰ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾਂ।
 ਸਮਾਂ ਬੇਵਫਾਈ ਨਾ ਕਰੇ ਜੇਕਰ,
 ਸੌ ਸਾਲ ਵੀ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਜਰ ਸਕਦਾਂ।
 ਖੇਡਾਂ ਤਰਨ ਦੀਆਂ ਮਰਨ ਦੀਆਂ ਮੈਂ ਜਾਣਾ,
 ਭਵ ਸਾਗਰ ਵੀ ਹੀਰ ਲਈ ਤਰ ਸਕਦਾਂ।
 ਜੀਂਦਾ ਰਹਾਂ ਮੈਂ ਹੀਰ ਲਈ ਉਮਰ ਸਾਰੀ,
 ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਹੀਰ ਲਈ ਮਰ ਸਕਦਾਂ। 140

ਕਾਗਜ਼ ਹੀਰ ਦੇ ਬਣਨਗੇ ਸਾਲ ਖੰਡ ਵਿੱਚ,
 ਓਨਾ ਚਿਰ ਨਾ ਗੱਲ ਕੋਈ ਕਰੀਂ ਰਾਂਝਾ।
 ਦਸਖਤ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਸਾਂ ਕਰਵਾਏ ਨੇ ਜੀ,
 ਤਕੜਾ ਦਿਲ ਕਰਕੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਰੀਂ ਰਾਂਝਾ।
 ਪਰਦਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਿੱਤ ਤੇਰੀ,
 ਬਾਜ਼ੀ ਜਿੱਤੀ ਜਤਾਈ ਨਾ ਹਰੀਂ ਰਾਂਝਾ।
 ਪੇਪਰ ਹੀਰ ਦੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਬਣੇ ਪੱਕੇ,
 ਬੜੇ ਸ਼ੌਕ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰੀਂ ਰਾਂਝਾ। 141

ਤੂੰ ਵੀ ਸੁਣ ਹੀਰੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੜ ਬੰਨ ਲਾ,
 ਮੈਂ ਖੁਦ ਜਾਣਦਾਂ ਰਾਂਝਾ ਦਿਲਦਾਰ ਤੇਰਾ।
 ਬਣ ਜਾਣ ਕਾਗਜ਼ ਤਾਂ ਫਿਰ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈਂ,
 ਕਿਤੇ ਭੱਜਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਇਹ ਪਿਆਰ ਤੇਰਾ।
 ਉਘ ਸੁਘ ਨਾ ਨਿਕਲੇ ਕਿਸੇ ਤਾਈਂ,
 ਕਿ ਤੂੰ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਹੈਂ ਰਾਂਝਾ ਯਾਰ ਤੇਰਾ।
 ਦੜ ਵੱਟ ਕੇ ਸਾਲ ਦੋ ਸਾਲ ਕੱਢ ਲਾ,
 ਮੈਂ ਖੁਦ ਆਪ ਵਸਾਉਂ ਘਰ ਬਾਹਰ ਤੇਰਾ। 142

ਓਸੇ ਕਾਲਜ ਤੇ ਓਸੇ ਕਲਾਸ ਦੇ ਵਿੱਚ,
 ਜਿੱਥੇ ਹੀਰ ਪੜਦੀ ਰਾਂਝਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ।
 ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲਿਆ ਉਸਨੇ,
 ਆਪੇ ਖਾਣ ਤੇ ਆਪੇ ਪਕਾਣ ਲੱਗਾ।
 ਰਵੀ ਔਜਲੇ ਨਾਲ ਜਾ ਗੱਲ ਕੀਤੀ,
 ਸੈਵਨ ਅਲੈਵਨ ਤੇ ਰਾਤਾਂ ਲਗਾਣ ਲੱਗਾ।
 ਪਿੱਛੋਂ ਘਰਦਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਹੈ ਕੀ ਮੰਗਣਾ,
 ਖਰਚ ਵਰਚ ਜੋਗਾ ਸੀ ਕਮਾਣ ਲੱਗਾ। 143

ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਸੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਿਲੀ ਸਹਿਤੀ,
 ਪੁੱਛਣ ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਚਾਲ ਲੱਗੀ।
 ਕਰਸੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਰਾਂਝੇ ਦੇ ਕੋਲ ਕਰ ਲਈ,
 ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਜਹੇ ਪੁੱਛਣ ਸਵਾਲ ਲੱਗੀ।
 ਕਹਿੰਦੀ ਉੱਠ ਕੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਖੜਾ ਹੋਵੀਂ,
 ਜੱਫਾ ਮਾਰ ਕੇ ਛਾਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗੀ।
 ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਨਾ ਗੱਭਰੂ ਕੋਈ ਡਿੱਠਾ,
 ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਭਾਲ ਲੱਗੀ। 144

ਰਾਂਝਾ ਆਖਦਾ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਲੱਗੋਂ,
 ਚੰਗੀ ਭਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੂੰ ਬੋਲਨੀ ਏਂ।
 ਪਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਕੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਬੈਠ ਕੁੜੀਏ,
 ਇਹ ਕਸੂਤੀ ਜਿਹੀ ਕੜੀ ਕੀ ਘੋਲਨੀ ਏਂ।
 ਲਾਲਾਂ ਸਿੱਟਦੀ ਏਂ ਨਵਾਂ ਦੇਖ ਬੰਦਾ,
 ਸ਼ਬਦ ਲੱਚਰ, ਅਸ਼ਲੀਲ ਕਿਓਂ ਬੋਲਨੀ ਏਂ।
 ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਸੁਲਘਦੀ ਅੱਗ ਜਿਹੜੀ,
 ਧੁਖਦੇ ਕੋਲੇ ਤੂੰ ਕਾਹਤੋਂ ਫਰੋਲਨੀ ਏਂ। 145

ਅੱਧੀ ਗੱਲ ਦੀ ਤੇਰੀ ਨਾ ਸਮਝ ਲੱਗੀ,
ਗੂੜ੍ਹ ਗਿਆਨ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਨਾ ਜਾਣਦੀ ਮੈਂ।
ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਮੈਂ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ,
ਰੱਜ ਰੱਜ ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ ਹੀ ਮਾਣਦੀ ਮੈਂ।
ਐਨਾ ਪਤਾ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਹੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੈਂ,
ਮਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਾ ਤੂੰ ਤੇਰੇ ਹਾਣ ਦੀ ਮੈਂ।
ਮੌਜ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਿੱਤ ਲੈਂਦੀ,
ਬਹੁਤੀ ਗੁਣਾ ਘਟਾਓ ਨਾ ਜਾਣਦੀ ਮੈਂ। 146

ਇੱਕ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਾਂਝਾ ਸੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ,
ਧੌਂਦਾ ਪਾਰਕਿੰਗ ਝਾੜੂ ਲਗਾਂਵਦਾ ਜੀ।
ਡੱਬੇ ਬੀਅਰ ਦੇ, ਖਾਲੀ ਗਲਾਸ ਚੁੱਕੇ,
ਚੁੱਕ ਕੂੜੇ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਪਾਂਵਦਾ ਜੀ।
ਸਹਿਤੀ ਬੀਅਰ ਖਰੀਦਣ ਨੂੰ ਆਈ ਓਥੇ,
ਉਸਨੂੰ ਵੇਖ ਯਕੀਨ ਨਾ ਆਂਵਦਾ ਜੀ।
ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਦੇ ਇਸ ਕੰਮ ਕੀਤਾ,
ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਇਹ ਪੋਚੇ ਲਾਂਵਦਾ ਜੀ। 147

ਏਨੀ ਦੇਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ,
ਰਾਂਝਾ ਤੁਰਿਆ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਜਾਂਵਦਾ ਜੀ।
ਸਹਿਤੀ ਰੋਕ ਕੇ ਕਾਰ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਸੂ,
ਕਹਿੰਦੀ ਤੇਰੇ ਤੇ ਤਰਸ ਹੈ ਆਂਵਦਾ ਜੀ।
ਸਹਿਤੀ ਆਖਦੀ ਤੇਰੇ ਮੈਂ ਘਰੇ ਜਾਣਾ,
ਰਾਂਝਾ ਸਹਿਤੀ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛਡਾਂਵਦਾ ਜੀ।
ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ ਨਾ ਸੀ,
ਸੰਗਦਾ ਸੰਗਦਾ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਵਦਾ ਜੀ। 148

ਕੁਰਸੀ ਮੇਜ਼ ਨਾ ਕੋਈ ਨਾ ਮੰਜਾ ਪੀਹੜੀ,
 ਕਾਰਪੈਟ ਤੇ ਕੰਬਲ ਵਿਛਾਏ ਰਾਂਝਾ।
 ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਸੀ,
 ਸੋਚੇ ਸਹਿਤੀ ਨੂੰ ਕੀ ਦਿਖਾਏ ਰਾਂਝਾ।
 ਸਹਿਤੀ ਅੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਅੱਖ ਮੇਲੀ,
 ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਫਿਰ ਮੂੰਹ ਬਣਾਏ ਰਾਂਝਾ।
 ਰਾਂਝਾ ਪੁੱਤ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਦਾ,
 ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਚੁਰਾਏ ਰਾਂਝਾ। 149

ਆਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਹਿਤੀ ਆਖਦੀ ਸੁ,
 ਬੜੇ ਲੋਕ ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਰਹਿਣ ਰਾਂਝਾ।
 ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕੰਬਲ ਹੈ ਬੜਾ ਵਧੀਆ,
 ਲੋਕੀਂ ਕਾਰਪੈਟ ਉੱਤੇ ਹੀ ਪੈਣ ਰਾਂਝਾ।
 ਆਹ ਲੈ ਫੜ ਡੱਬਾ, ਆਪਾਂ ਬੀਅਰ ਪੀਏ,
 ਮੈਂ ਤੇ ਕੰਬਲ ਤੇ ਲੱਗੀ ਹਾਂ ਬਹਿਣ ਰਾਂਝਾ।
 ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਡੱਬੇ ਬੀਅਰ ਦੇ ਪੀ ਕੇ,
 ਸਹਿਤੀ ਆਖਦੀ ਲੱਗੀ ਮੈਂ ਪੈਣ ਰਾਂਝਾ। 150

ਰਾਂਝਾ ਆਖਦਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਮੁੜ ਜਾ,
 ਘਰ ਵਾਲੇ ਉਡੀਕਦੇ ਹੋਣਗੇ ਨੀ।
 ਜਿਸਦੀ ਧੀ ਜਵਾਨ ਨਾ ਮੁੜੀ ਰਾਤੀਂ,
 ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਸੌਣਗੇ ਨੀ।
 ਅਚਨਚੇਤ ਜੇ ਦਾਗ ਲੱਗ ਜਾਏ ਕੋਈ,
 ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਫਿਰ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਧੌਣਗੇ ਨੀ।
 ਜੇਕਰ ਆਂਢ ਗਵਾਂਢ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੂ,
 ਘਰਦੇ ਮਾਰ ਦੁਹੱਥੜੇ ਰੋਣਗੇ ਨੀ। 151

ਸਹਿਤੀ ਆਖਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਲੱਗਦੀ ਸੂ,
ਕਿਹੜਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਲਗਾਵਨਾ ਏਂ।
ਉਰੇ ਆ ਤੇ ਘੁੱਟ ਪਿਲਾ ਮੈਨੂੰ,
ਐਵੇਂ ਪੱਜ ਪਲੱਜ ਕੀ ਲਾਵਨਾ ਏਂ।
ਆਹ ਤੂੰ ਡੱਬੇ ਨੂੰ ਕੀ ਚੁੰਘੀ ਜਾਵਨਾ ਏਂ,
ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਡੱਬਾ ਮੁਕਾਵਨਾ ਏਂ।
ਉਰੇ ਆਏਂਗਾ ਜਾਂ ਖਿੱਚ ਲਵਾਂ ਤੈਨੂੰ,
ਰੱਬ ਤੋਂ ਹੋਰ ਤੂੰ ਅੱਜ ਕੀ ਚਾਂਵਨਾ ਏਂ। 152

ਮਿਹਣਾ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਮਦਾਨ ਭੱਜਣਾ,
ਰਾਂਝੇ ਭਰ ਗਲਾਸੀ ਇੱਕ ਲਾਈ ਨੇ ਜੀ।
ਰਾਂਝੇ ਆਖਿਆ ਦੇਖ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਪੀਵਾਂ,
ਇੱਕੋ ਸਾਹੜੇ ਗਲਾਸੀ ਮੁਕਾਈ ਨੇ ਜੀ।
ਸਹਿਤੀ ਰਾਂਝੇ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖਿਆ,
ਨਾਲੇ ਘੁੱਟ ਕੜਿੰਘੜੀ ਪਾਈ ਨੇ ਜੀ।
ਸੁੰਨੜਾ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੁਣੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ,
ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੇਜ਼ ਹੰਢਾਈ ਨੇ ਜੀ। 153

ਰਾਂਝੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕੈਦੋਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕੀਤੀ,
ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਨ ਕੁੜੀਆਂ ਦੁਹਾਈ ਨੇ ਜੀ।
ਸਾਰੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ,
ਕਹਿੰਦਾ ਰਾਤ ਇੱਕ ਭੂਤਨੀ ਆਈ ਨੇ ਜੀ।
ਮੈਂ ਤਾਂ ਡਰਦਾ ਸੀ ਓਸਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਤੋਂ,
ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ ਨੇ ਜੀ।
ਚੰਗੀ ਭਲੀ ਸੀ ਬੀਅਰ ਜਦ ਪੀਣ ਲੱਗੀ,
ਬੀਅਰ ਪੀ ਕੇ ਹੋਸ਼ ਗਵਾਈ ਨੇ ਜੀ। 154

ਕੈਦੋਂ ਆਖਦਾ ਗੱਲ ਸੁਣ ਤੂੰ ਰਾਂਝਾ,
 ਤੇਰਾ ਬੜਾ ਹੀ ਕੰਮ ਸੂਤ ਆਇਆ ਨੇ।
 ਦੇਖੀਂ ਸਾਲ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਾਂਝਾ,
 ਤੇਰਾ ਹਰਾ ਪੱਤਾ ਘਰ ਆਇਆ ਨੇ।
 ਦਸਖਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤੂੰ ਮਨਾਈਂ ਉਸਨੂੰ,
 ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕੰਢੇ ਤੇ ਆਇਆ ਨੇ।
 ਗੱਲ ਕਰੀਂ ਤੂੰ ਰਾਂਝਿਆ ਓਸ ਵੇਲੇ,
 ਜਦੋਂ ਓਸ ਨੇ ਪੈਗ ਇੱਕ ਲਾਇਆ ਨੇ। 155

ਹਾਲੇ ਮੂੰਹੋਂ ਹੀ ਰਾਂਝੇ ਨੇ ਗੱਲ ਕੱਢੀ,
 ਸਹਿਤੀ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਭੱਜੀ ਆਈ ਨੇ ਜੀ।
 ਓਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਦਸਤਖਤ ਜਾ ਕੀਤੇ,
 ਗੱਡੀ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਪਾਈ ਨੇ ਜੀ।
 ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ ਦੋਵੇਂ ਉਸ ਦਿਨ ਬੀਚ ਉੱਤੇ,
 ਅੱਜ ਰਾਂਝੇ ਨੇ ਰੋਟੀ ਖਵਾਈ ਨੇ ਜੀ।
 ਟੇਬਲ ਵਾਈਨ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਪੈਗ ਲਾ ਕੇ,
 ਸਹਿਤੀ ਪੱਕੀ ਗਲਾਸੀ ਵੀ ਲਾਈ ਨੇ ਜੀ। 156

ਲੰਘਿਆ ਸਮਾਂ ਤੇ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਾ,
 ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਨੇ ਰੰਗ ਦਿਖਾਇਆ ਜੀ।
 ਡੱਬਾ ਖੋਲ੍ਹ ਜਦ ਰਾਂਝੇ ਨੇ ਮੇਲ ਦੇਖੀ,
 ਹਰਾ ਪੱਤਾ ਅੱਜ ਡਾਕ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਜੀ।
 ਰਾਂਝੇ ਯਾਰ ਬੇਲੀ ਸਾਰੇ ਕਰੇ ਕੱਠੇ,
 ਬਾਰ ਬੀ ਕਿਉਂ ਅੱਜ ਬਣਾਇਆ ਜੀ।
 ਦੇਰ ਖੌਪੀਏ ਤਾਈਂ ਸੀ ਰਹੇ ਪੀਂਦੇ,
 ਪੂਰਾ ਜੰਮ ਕੇ ਖੁਸ਼ਾ ਮਨਾਇਆ ਜੀ। 157

ਟੁੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕੈਦੋਂ ਵੀ ਗਿਆ ਓਥੇ,
 ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਾ ਕੇ ਪੈਗ ਲਾਇਆ ਜੀ।
 ਚਿੱਠਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਆਪਣਾ ਵੀ,
 ਪੱਤਾ ਕੈਦੋਂ ਵੀ ਇਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜੀ।
 ਕੋਈ ਗੱਲ ਦੱਸੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬੀਤੀ,
 ਕਿਦਾਂ ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਵਕਤ ਲੰਘਾਇਆ ਜੀ।
 ਕਿਸੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ,
 ਚਿਹਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ਜੀ। 158

ਚੂਚਕ ਕੋਲ ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਗਿਆ ਰਾਂਝਾ,
 ਆਖੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਬੋਲ ਪੁਗਾਇਆ ਜੀ।
 ਕਰੋ ਮਿਹਰ ਤੇ ਹੀਰ ਹੁਣ ਦਿਓ ਮੈਨੂੰ,
 ਆਪਣੀ ਹੀਰ ਨੂੰ ਲੈਣ ਮੈਂ ਆਇਆ ਜੀ।
 ਚੂਚਕ ਆਖਦਾ ਖੇੜੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ,
 ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਮੈਂ ਬੜਾ ਸਮਝਾਇਆ ਜੀ।
 ਕਾਰਡ ਹੀਰ ਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਕਈ ਚਿਰ ਦਾ,
 ਪਰ ਨਾ ਖੇੜਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਜੀ। 159

ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸਹਿਤੀ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰਕੇ,
 ਰਾਂਝੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਓ ਨੇ।
 ਕਾਰਡ ਮਿਲਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਫਿਰ ਕਰੀ ਦੋਹਾਂ,
 ਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪੈਗ ਸ਼ੈਗ ਲਾਇਓ ਨੇ।
 ਕਈਆਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਮਿਲੇ ਦੋਵੇਂ,
 ਰੱਜ ਰੱਜ ਕੇ ਮਨ ਪਰਚਾਇਓ ਨੇ।
 ਤੀਵੀਂ ਨਾ ਬਣੀ ਨਾ ਸਹੀ ਫੇਰ ਕੀ ਹੈ,
 ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਲਾਇਓ ਨੇ। 160

ਸਹਿਤੀ ਆਖਦੀ ਰਾਂਝਿਆ ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ,
 ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਲੁਕਿਆ ਵੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ,
 ਅੰਗ ਅੰਗ ਮੈਂ ਖੋਲ੍ਹ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹੈ ਕੌਣ ਨੱਢੀ,
 ਜਿਸਨੇ ਤੇਰੇ ਤੇ ਜਾਦੂ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਦੱਸੀ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ,
 ਗਲੀਂ ਬਾਤੀਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਟਰਕਾ ਦਿੱਤਾ। 161

ਰਾਂਝਾ ਆਖਦਾ ਚੂਚਕ ਨੇ ਕਸਮ ਪਾਈ,
 ਤਾਹੀਓਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਗੱਲ ਲੁਕਾਈ ਨਾਰੇ।
 ਜਿਸਨੂੰ ਸਹਿਤੀਏ ਭਾਬੀ ਤੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈਂ,
 ਇਹ ਸਭ ਹੀਰ ਦੀ ਕਰੀ ਕਰਾਈ ਨਾਰੇ।
 ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਜੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਹੀਰ ਖਾਤਰ,
 ਹੀਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਆਈ ਨਾਰੇ।
 ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੀਰ ਦੇ ਲਈ,
 ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲਾਈ ਨਾਰੇ। 162

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ,
 ਜੁਗ ਜੁਗ ਜੀਅ ਤੂੰ ਤੇ ਮੇਰਾ ਯਾਰ ਮੀਆਂ।
 ਕਰਦਾ ਚਿੱਤ ਜੇ ਰੱਬ ਧਿਆਵਣੇ ਨੂੰ,
 ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਰਦੀ ਸਾਂ ਤੇਰਾ ਦੀਦਾਰ ਮੀਆਂ।
 ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਂਗੇ ਫੇਰ ਆਪਾਂ,
 ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਹੈ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਮੀਆਂ।
 ਤੇਰੀ ਹੀਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿਵਾ ਦਿਆਂਗੀ,
 ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਮੇਰਾ ਇਕਰਾਰ ਮੀਆਂ। 163

ਸਹਿਤੀ ਜਾ ਕੇ ਖੇੜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੀ,
ਕਹਿੰਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਾ ਕੇ ਕੰਨ ਵੀਰਾ।
ਹੀਰ ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ,
ਰਾਂਝੇ ਯਾਰ ਦੀ ਉਹ ਤਾਂ ਹੈ ਰੰਨ ਵੀਰਾ।
ਹੀਰ ਰਾਂਝਾ ਤਾਂ ਰੂਹ ਕਲਬੂਤ ਪੱਕੇ,
ਸਕੇ ਕੋਈ ਨਾ ਓਸ ਨੂੰ ਭੰਨ ਵੀਰਾ।
ਜੇਕਰ ਮਾਸਾ ਵੀ ਗੱਲ ਸੀ ਬਣ ਸਕਦੀ,
ਸਾਡੇ ਆਉਂਦੀ ਫਿਰ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਜੰਨ ਵੀਰਾ। 164

ਮੈਂ ਤੇ ਰਾਂਝੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ,
ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਬੱਸ ਹੀਰ ਨੂੰ ਚਾਹਿਆ ਨੇ।
ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਦਾ ਮਾਣ ਨਾ ਕਰੀਂ ਵੀਰਾ,
ਮੈਂ ਵੀ ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਪੱਤਾ ਬਣਾਇਆ ਨੇ।
ਦਿਲ ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਕਦੇ ਨਾ ਜਿੱਤ ਸਕੀ,
ਭਾਵੇਂ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੰਢਾਇਆ ਨੇ।
ਤੂੰ ਤੇ ਮਨੋ ਮਨ ਹੀਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ,
ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਅੱਗੇ ਡਾਹਿਆ ਨੇ। 165

ਦੋ ਜਿਸਮ ਇੱਕ ਜਾਨ ਨੇ ਹੀਰ ਰਾਂਝਾ,
ਰੱਬ ਨੇ ਜੋੜੀ ਇਹ ਆਪ ਬਣਾਈ ਵੀਰਾ।
ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਾ ਤਾਕਤ ਜੋ ਬਦਲ ਦੇਵੇ,
ਤੇਰੀ ਭੈਣ ਇਹ ਦੇਵੇ ਦੁਹਾਈ ਵੀਰਾ।
ਰਾਂਝਾ ਮਾਸਾ ਵੀ ਨਾ ਮੇਰਾ ਹੋ ਸਕਿਆ,
ਮੈਂ ਵਾਹ ਜਹਾਨ ਦੀ ਲਾਈ ਵੀਰਾ।
ਤੂੰ ਉਡੀਕਦਾ ਪਿਆਰ ਦੇ ਤੰਗੜਾਂ ਨੂੰ,
ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ ਇੱਕ ਮਿਲਣੀ ਨਾ ਰਾਈ ਵੀਰਾ। 166

ਪੱਤਾ ਹੀਰ ਦਾ ਦੇਹ, ਆਪਣਾ ਕੱਟ ਪੱਤਾ,
 ਏਸੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਤੇਰੀ ਭਲਾਈ ਵੀਰਾ।
 ਬਣਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਮਿੰਨਤ ਕਰਦੀ,
 ਤਰਲਾ ਪਾ ਲਿਆਉਂਦੀ ਭਰਜਾਈ ਵੀਰਾ।
 ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਇਲਾਜ ਹੋਣਾ,
 ਪਾਵੀਂ ਜਿਹੜੀ ਤੂੰ ਮਰਜੀ ਦਵਾਈ ਵੀਰਾ।
 ਲਿਆ ਪੱਤਰਾ ਹੀਰ ਨੂੰ ਦੇ ਆਵਾਂ,
 ਐਵੇਂ ਲਈ ਫਿਰਦਾਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਲਾਈ ਵੀਰਾ। 167

ਸਹਿਤੀ ਹੀਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਫਿਰ ਜਾਂਵਦੀ ਹੈ,
 ਕਹਿੰਦੀ ਜਾ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਵਧਾਈ ਹੀਰੇ।
 ਰਾਂਝਾ ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਸਦਾ ਤੇਰੀ ਜੁਬ ਵਿੱਚ ਸੀ,
 ਹਰਾ ਪੱਤਾ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਲਿਆਈ ਹੀਰੇ।
 ਮਾਫੀ ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਮੰਗਣੀ ਆਂ,
 ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਆਉਂਦਾ ਨਾਲ ਭਾਈ ਹੀਰੇ।
 ਜੁਗ ਜੁਗ ਜਵਾਨੀਆਂ ਮਾਣਿਓ ਜੀ,
 ਜੋੜੀ ਤੁਸਾਂ ਦੀ ਰੱਬ ਬਣਾਈ ਹੀਰੇ। 168

ਰਾਂਝਾ ਆਖਦਾ ਹੀਰ ਨੂੰ ਚੱਲ ਚੱਲੀਏ,
 ਸ਼ਹਿਰ ਵੈਂਨਚੂਰਾ ਆਪਾਂ ਛੱਡ ਜਾਵਣਾ ਜੀ।
 ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਦਰਾਡੇ ਹੈ ਚਲੇ ਜਾਣਾ,
 ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਥਾਂ ਆਲਣਾ ਪਾਵਣਾ ਜੀ।
 ਪੰਜਾਂ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਧਿਆਵਦਾ ਸਾਂ,
 ਅੱਜ ਤੋਂ ਬੱਸ ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਧਿਆਵਣਾ ਜੀ।
 ਸੁੰਨੜ ਆਖਦਾ ਸੀ ਰਾਂਝਾ ਮਿਲੀਂ ਆ ਕੇ,
 ਆਪਾਂ ਸੁੰਨੜ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵੀ ਜਾਵਣਾ ਜੀ। 169

ਸੁੰਨੜ ਆਖਦਾ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਬੈਠ ਕੇ ਹੁਣ,
 ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕਰੀਂ ਖਿਆਲ ਪੁੱਤਰਾ।
 ਜਿੰਨੇ ਮੋੜ ਮੁੜਿਆ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨੀ ਦੇ,
 ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਸੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੁੱਤਰਾ।
 ਜੋ ਵੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੈਨੂੰ ਪਿਆ ਕਰਨਾ,
 ਓਹ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਈ ਮੈਂ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁੱਤਰਾ।
 ਹੀਰ ਸੁੰਨੜ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੈਨੂੰ ਦੇਣ ਲੱਗਾਂ,
 ਇੱਕ ਗੀਤ ਹੈ ਇਹ ਬੇ ਮਿਸਾਲ ਪੁੱਤਰਾ। 170

ਇਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਨਾ ਰੱਖ ਦੇਵੀਂ,
 ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾ ਕੇ ਸੁਣਾਈਂ ਬੇਟਾ।
 ਬੈਂਤਾਂ ਵਾਰਸ ਦੇ ਵਾਂਗ ਬਣਾਈਆਂ ਨੇ,
 ਹੇਕਾਂ ਲਾ ਕੇ ਏਸ ਨੂੰ ਗਾਈਂ ਬੇਟਾ।
 ਚਿੰਤਾ ਕਰੀਂ ਨਾ ਅੱਜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਰਾਂਝਾ,
 ਹੀਰ ਗਾਈਂ ਤੇ ਹੀਰ ਹੰਢਾਈਂ ਬੇਟਾ।
 ਲੱਖਾਂ ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦੇ,
 ਸਭ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਪੈਗਾਮ ਪੜ੍ਹਾਈਂ ਬੇਟਾ। 171

ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਮੀਆਂ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆਂ,
 ਨਵੀਂ ਕਥਾ ਇਕ ਜੋੜ ਸੁਣਾਈ ਨੇ ਜੀ।
 ਬਲ ਬੁੱਧੀ ਸੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਮਿਲੀ ਮੈਨੂੰ,
 ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਕਹਾਣੀ ਬਣਾਈ ਨੇ ਜੀ।
 ਪਾਤਰ ਚਿਤਰਣ ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਦਿਮਾਗ ਲਾਕੇ,
 ਕਿਸੇ ਪਾਤਰ ਤੇ ਉੱਜ ਨਾ ਲਾਈ ਨੇ ਜੀ।
 ਕਿੱਸਾ ਕਾਵ ਸੀ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹੋਇਆ,
 ਅੱਜ ਉਸਦੀ ਰਿਹਾਈ ਕਰਾਈ ਨੇ ਜੀ।
 ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਮੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰਨਾ,
 ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਫੀ ਦੀ ਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਪਾਈ ਨੇ ਜੀ॥ 172

